

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

**DOĞADAKİ JEOLJİK OLUŞUMLARIN DOKUSAL ÖZELLİKLERİNİN
SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE YORUMU**

Sema Çetinkaya

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2018

DOĞADAKİ JEOLJİK OLUŞUMLARIN DOKUSAL ÖZELLİKLERİNİN SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE YORUMU

Sema Çetinkaya

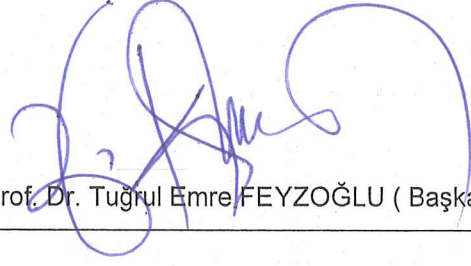
Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

KABUL VE ONAY

Sema ÇETİNKAYA tarafından hazırlanan "DOĞADAKİ JEOLJİK OLUŞUMLARIN DOKUSAL ÖZELLİKLERİNİN SERAMİK FORM VE YÜZEYLERDE YORUMU" başlıklı bu çalışma, 09.07.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Çalışma Raporu olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tuğrul Emre FEYZOĞLU (Başkan / Danışman)

Doç. Dr. Adile Feyza ÖZGÜNDOĞDU

Dr. Öğr. Üyesi. Perihan Şan ASLAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Pelin YILDIZ

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

9 Temmuz 2018

Sema Çetinkaya

YAYINLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma ama iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren Ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

3.1.7.2018

(İmza)

Sema ÇETİNKAYA

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. Şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü ve fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7. 2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar ver

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Tuğrul Emre FEYZOğLU danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Sema ÇETİNKAYA

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın en baőından beri yardımlarını, desteklerini hiçbir zaman esirgemedен yol gösteren Saygıdeğer Hocam Prof. Tuğrul Emre Feyzoğlu'na teőekkürü bir borç bilirim.

En zor zamanlarımda sadece yardımlarıyla değil, her zaman baőarabileceęimi söyleyerek beni motive eden Sadık Kahyaoğlu, Gözde Akdemir, Hasan Basri İnan'a yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Bana doğayı sevdiren, doğanın sadece bir kara toprak değil aynı zamanda enerjiyle dolu bir hayat olduğunu öğreten canım babam Cemal etinkaya'ya hayatımda olduğu tüm zamanlar için teşekkür ederim.

ÖZET

ÇETİNKAYA, Sema. Doğadaki Jeolojik Oluşumların Dokusal Özelliklerinin Seramik Form Ve Yüzeylerde Yorumu, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara, 2018.

Bu çalışma, evrenin oluşmasıyla başlayan, bugüne kadar gelen süre içerisinde doğada var olan jeolojik yapılaşmalar ve bu yapılaşmalara ait dokuların seramik form ve yüzeylerdeki özgün yorumu konu edinmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde, doğada bilinçlenen insanın etrafında görüp sezdiklerini yansıtmaya başlamasıyla doğan sanat kavramı üzerine görüşler sunulmuştur. Ayrıca insan bilincinin dışında doğanın dinamik yapısıyla biçim kazanan yeryüzü şekilleri ve bu şekillenmelere sebep olan etkenler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise, doğanın yüzyıllar içerisindeki değişimiyle birlikte canlı ve cansız varlık türlerindeki farklılaşmaları, doğada var olan dokuları tanıtan kaynaklar ele alınmış, bu alanda seramik, resim, heykel çalışan sanatçıların eserleri incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümde ise, evrenin oluşumuyla başlayan ve bugüne kadar gelen süre içinde doğada var olan jeolojik yapılaşmalar, bu yapılara ait dokuları konu edinen araştırmalar, gözleme ve düşünsel bir temele dayandırılarak ve plastik plastik bir kaygı da gözetilerek seramik form ve yüzeylerde sanatsal bir dille ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

doğa, seramik, jeolojik oluşumlar, doku.

ABSTRACT

ÇETİNKAYA, Sema. The Interpretation on Ceramic Form and Surfaces of the Textural Properties of Natural Geological Formations, Master of Arts Study Report, Ankara, 2018.

This study has focused on the geological structures existing in nature during the period beginning from the formation of the universe to the present and the textures which belong to these constructions. In the first phase, critics were presented on the concept of art which occurred as a result of reflections of the conscious person in nature who began to reflect what he saw and perceived. Apart from human consciousness, it also focuses on the forms of the earth that are shaped by the dynamic structure of nature and the factors that cause these forms. In the second phase, the references which introduce evolutions in living and non-living beings and existing tissues in nature were discussed along with the change of nature within centuries and the works of artists working on ceramics, paintings and sculptures in this area were investigated.

In the last phase, geological structures that began with the formation of the universe and existed in nature during the period up to now are based on observation and intellectual reason and these have been tried to be expressed in an artistic language on the ceramic forms and surfaces by taking into account a plastic concern.

Key Words

nature, ceramics, geological formations, texture.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
KABUL YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: DOĞA- İNSAN VE SANAT ARASINDAKİ İLİŞKİ	3
1.1 .DOĞA	3
1.2. DOĞA VE İNSAN	3
1.3.DOĞA VE SANAT	5
1.4. DOĞADAKİ JEOLojİK OLUŞUMLAR	8
2.BÖLÜM: DOKU	23
2.1.DOKU NEDİR	23
2.1.1.Organik Doku	25
2.1.2.İnorganik Doku	38

2.1.3.Yapay Doku.....	31
2.2.SANATIN MALZEMESİ OLARAK DOĞA VE SERAMİK SANATINDA DOKU	36
2.2.1. Füreya Koral	38
2.2.2. Anne Goldman.....	39
2.2.3. Amy Kennedy.....	40
2.2.4. Zhao Meng.....	41
2.2.5. Tuğrul Emre Feyzoğlu.....	43
2.2.6. Akira Satake.....	44
2.2.7. Eleanor Lakelin.....	45
2.2.8. Mary Bauermeister.....	46
2.2.9. Honore Daumier	47
2.2.10. Jean Dubuffet	48
2.2.11. Jane jermyn	49
3. BOLÜM: KİŞİSEL UYGULAMALAR.....	50
3.1. UYGULAMA-1.....	51
3.2. UYGULAMA-2.....	53
3.3. UYGULAMA-3.....	54
3.4. UYGULAMA-4.....	55
3.5. UYGULAMA-5.....	57
3.6. UYGULAMA-6.....	58
3.7. UYGULAMA-7.....	60

3.8. UYGULAMA-8.....	61
3.9. UYGULAMA-9.....	62
3.10. UYGULAMA-10.....	64
3.11. UYGULAMA-11.....	65
4.SONUÇ.....	66
5.KAYNAKÇA.....	68
EK 1 = TURNİTİN RAPORU.....	

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Peribacası

<http://www.yeryuzusekilleri.com/peribacasi/>

Şekil 2.Şeytan Kulesi

(<http://www.izafet.net/threads/seytan-kulesi-abd.247690/>)

Şekil 3. Şeytan Kulesi ayrıntı

<http://www.nkfu.com/seytan-kulesine-tirmanmak/>

Şekil 4. Dalga kaya

<http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ilginc-jeolojik-olusumlar>

Şekil 5.Sahra çölünde Tassillin_ager dağlarının dokusu

<http://worthwhile-travel.com/ahaggar-mountain/>

Şekil 6. Antilop kanyonu

<http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ilginc-jeolojik-olusumlar>

Şekil 7. Tafoni

<https://www.flickr.com/photos/75660923@N06/6844557111/in/photostream/>

Şekil 8. Keloğlan Mağarası

<http://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/keloglan-magarasinda-gorsel-solen-179292.html>

Şekil 9.Kristal Mağarası

<http://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/ilginc-jeolojik-olusumlar>

Şekil 10. Çin' de Gökkuşağı dağları

<https://www.atlasdergisi.com/dergide-bu-ay/gokkusagi-daglari-2.html>

Şekil 11. Kutup bölgesindeki bir buzul yapılaşması

<http://www.eokul-meb.com/buzullarin-olusturdugu-yer-sekilleri-86403/>

Şekil 12. Kaktüs

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2017.

Şekil 13. Armadillo

<https://animalsake.com/facts-about-armadillos>

Şekil 14. Kozalak Dokusu

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2017.

Şekil 15. Çürümekte olan bir ağacın dokusu

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2017.

Şekil 16. Akik Taşı

<https://commons.wikimedia.org>

Şekil 17. Fethiye ilinde suların aşındırması ile oluşan kayaç dokusu

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2017.

Şekil 18. Karınca yuvası

<http://www.titizilaclama.com/blog/karincalarda-yuva-yapma.html>

Şekil 19. Kırlangıç yuvası

<http://www.evidenceofdesign.com/wp-content/uploads/2008/11/cliff-swallow-nests.jpg>

Şekil 20. Lascaux Mağarasında duvar resmi

<https://indigodergisi.com/2014/08/varolus-ve-sanat-1/>

Şekil 21. Kaz biçimli riton

<http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/TR,77784/frig-kralligi.html>

Şekil 22. Ara Pasic (Barış Sunağı)

CUMMING, Robert . “Görsel Rehberler, Sanat” inkılap Kıtapevi, 2008. Sayfa :60

Şekil 23. Gaudi, “ La Sagrada Familia”

<http://www.gazete5.com/foto-galeri/ispanyol-mimar-antoni-gaudinin-eserleri/14189-37>

Şekil 24. Nkisi Nikondi, Brooklyn Müzesi

https://d1lfxha3uqu3d4.cloudfront.net/images/opencollection/objects/size2/56.6.98_threequarter_PS6.jpg

Şekil 25. Füreya Koral’ın Ankara Anafartalar çarşısında yer alan seramik panosu

<https://www.istanbul.net.tr/etkinlik/sergi/fureya-koral-retrospektif/102278/15>

Şekil 26. Anne Golman “Wind Drift Vase”

<http://www.annegoldmanceramics.com/annegallery.html>

Şekil 27. Amy Kennedy seramik eseri

<http://amy-kennedy-nqu6.squarespace.com/>

Şekil 28. Zhao Meng, “Mürekkep Olmayan Kaya” , 2018.

<http://www.wmingart.com/artists/zhao-meng/5>

Şekil 29. Tuğrul Emre Feyzoğlu, “Üç Güzeller”

Tuğrul Emre Feyzoğlu Özel Fotoğraf Arşivi

Şekil 30. Akira Satake, “Tanka”

<https://akirasatake.com/index/#/tanka/>

Şekil 31. Eleanor Lakelin. “Zaman Ritmi”

<http://eleanorlakelin.com/gallery.php?t=gallery-001&gID=4>

Şekil 32. Mary Bauermeister. “Meditasyonlar” 1980.

<http://www.artnet.com/artists/mary-bauermeister/meditations-mandala-oder-gegen-schlechte-nerven-qUhMhLJi8NeVNbnR2KnDjw2>

Şekil 33. Honore Daumier. “Heykel Dokusu”

<http://www.abcgallery.com/D/daumier/daumier16.html>

Şekil 34. Jean Dubuffet. “Mösyö Plume”, 1947.

<https://theartstack.com/artist/jean-dubuffet/monsieur-plume-creases>

Şekil 35. Jane Jermyn. “Tohum Formu”, 2016

<http://www.janejermynceramics.com/index.php/3>

Şekil 36. Uygulama 1, 2018.

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 37. Uygulama 2, 2018.

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 38. Uygulama 3, 2018.

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2018

Şekil 39. Uygulama 4, 2018.

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2018

Şekil 40. Uygulama 5, 2018.

Sema Çetinkaya Özel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 41. Uygulama 6, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 42. Uygulama 7, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 43. Uygulama 8, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 44. Uygulama 9, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 45. Uygulama 10, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

Şekil 46. Uygulama 11, 2018.

Sema etinkaya zel Fotoğraf Arşivi, 2018.

GİRİŞ

Daha küçük bir çocukken babamın bulup evimize getirdiği taşları zımparalayıp, onları olan biçimlerinin dışında başka şekillere çevirmesi beni hayrete düşürmüştü. Bu kadar sert olan cisimlerin yontulabiliyor olması, zımpara yapıldıkça içinden çıkan renklerin ve damarların yarattığı geçişler büyüdü dünyamda yeni keşiflere yer açmış, bulduğum taşları kolye yapmaya, mürekkeplere batırarak kağıtlar üzerine dokularını çıkarmaya özenmişim. Doğada soyut biçimlere sahip olan cansız nesnelere bu şekillere nasıl büründüğünü sorgulamak doğayla aramdaki bağı güçlendirmesinin yanı sıra onu keşfetme arzumu iyiden iyide arttırdı.

Dünyanın var olma süresinde meteorit olarak adlandırılan taş ve kaya parçaları yeryüzündeki yaşamın başlangıcına katkı sağlamıştır. Milyonlarca yıl boyunca Dünya'ya çarpan her bir meteorun içinde bulunan küçük su zerrecikleri bugünkü denizlerin varlığına ve canlı yaşamının oluşmasına neden olduğu yönünde bilimsel araştırmalar mevcuttur. Yeryüzünde zaman zaman izlerine rastlanılan, demir ve nikel yapılı meteorlar günümüzde koleksiyonu dahi yapılan değerli taşlar arasına girmektedir. Bugün bir meteorun Dünya atmosferine girerek hızla yanması, yok olması ile oluşan yıldız kaymasını gördüğümüzde dilek tutarız, ya da Ay'ın parlaklığını izlediğimizde bundan etkileniriz. Evrende karşılaştığımız, toz ve kaya parçalarından meydana gelmiş bu kütleler bizde merak uyandırır. Bu merak insanın bilinçli ya da bilinçsiz yaşadığı bir hazdır. Doğada karşılaştığımız yansımalar tek bir etkenle değil, bir enerji sonucunda karşılıklı olarak var olmaktadır. Güneşin Ay'a parlaklık vermesi gibi, dünyadaki inorganik oluşumların kazanmış olduğu biçimler de bir etkileşim ve enerjinin yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeryüzünde iç kuvvetlerle oluşan kayalar, dağlar, taşlar milyonlarca yıl dış kuvvetlerin etkisi altında kalarak bugün var olduğu görünümlerini almışlar ve almaya da devam etmektedirler.

Doğa insanın etrafında gördüklerine değer yüklemesiyle ve tinsel tarafına dokunmasıyla insan için bir anlam taşımaya başlamıştır. Endüstri dönemiyle beraber değişen yaşam tarzları, insanın doğayla ilişkisini, doğaya bakış açısını ve bilgisinin değiştirmiştir. Doğaya dair ilişkilerin değişmesiyle insan endüstrinin

kurallarına bağlı bir yaşama evrilmiş, doğal yaşamı terk etmek zorunda kalmıştır. Modern yaşamın getirileri sonucunda doğaya uzak yapıların içerisinde, nefes almak için yüksek binalar arasına sıkışmış küçük parklar doğa olarak nitelendirilmiştir. İnsan her ne kadar doğadan uzaklaşsa da insan elinin değmediği yerlerde, kendi başına var olmaya, yenilenmeye devam etmekte olan bir doğa vardır. Bu yapılaşma ve oluşumlar, biçim ve dokularıyla hayat bulan varlıklardır ve bugün birçok alan için ilham kaynağı olmuşlardır. Dünyanın gelişim sürecinde doğada oluşan canlı ya da cansız varlıkların üzerinde oluşan doku, varlıkları birbirinden ayırt etmemizi sağlamıştır. Kimi canlı varlıklarda doku sadece bir görsel nitelik taşımamakta aynı zamanda varlıklar üzerinde bir işlevselliği de temsil edebilmektedir.

Bu alışma kapsamında; Jeolojik yapılaşmalarla kendi evrimi içerisinde Şekil alan ve bunun dışında dokularıyla da soyut bir ifade kazanan doğadaki biçimler, doğanın yine kendi malzemesi olan seramik formlar üzerine aktarılarak, doğal bir ortamın yarattığı meditasyon etkilerini yakalamak hedeflenmiştir.

Yapılan seramik uygulamalar üzerinde; geçmişten günümüze seramikte kullanılan geometrik biçimlerin arasına, yeryüzünde biçim kazanan varlıkların dokularından yola çıkararak yeni bir anlatım kazandırmak, cansız varlıkların dokusal görünümlerini seramik formlara aktarmak hedeflenmiştir.

Bu amaçlar doğrultusunda genel olarak doğadaki jeolojik yapılaşmalar ve üzerlerindeki dokulara değinilmekte, görseller ve içeriklerde yer tutan canlı ve cansız varlıklara ait dokuların yaratmış olduğu ifade özellikleri anlatılmaktadır. Doğa, insan ve sanat arasındaki etkileşimden bahsedilerek bu alanda çalışma gösteren sanatçılardan örneklere yer verilmektedir. Kişisel uygulamalarda doğadaki inorganik biçimlerin i ve dış etkenlere maruz kalarak kazanmış olduğu dokular seramik form yüzeylerinde yeni bir anlatım kazanmıştır.

1.BÖLÜM

DOĞA- İNSAN VE SANAT ARASINDAKİ İLİŞKİ

1.1.DOĞA

Sözlük tanımı ile Doğa; “Kendi kuralları çerçevesinde sürekli gelişen, değişen canlı ve cansız varlıkların hepsi, tabiat, natür.” Diğer bir anlamı ise; “İnsan eliyle büyük değişikliğe uğramamış, doğal yapısını koruyan çevre, tabiat” dır. (<http://www.tdk.gov.tr> 01.12.2017) (tdk.gov)

Yaşadığımız doğanın oluşumu evrenin oluşumu ile başlamaktadır. Evrenin oluşumu ise 15 milyar yıl öncesine dayanmaktadır. “Big Bang” adı verilen büyük patlama evrende, zamanın ve mekanın başlangıcı olmuştur. Uzun bir zaman içerisinde galaksiler ve yıldızlar meydana gelmiştir. 4,5 milyar yıl önce ise Güneş’in çevresinde dönen bir gaz ve toz bulutunun zaman içinde yoğunlaşmasıyla, küçük kayalar meydana gelmiş, milyonlarca yıl süren ve yerçekiminin etkisiyle devam eden bu sistem içerisinde kaya parçaları birleşerek, Güneşi çevreleyen yüzlerce gezegenden biri olan dünyanın yaşamsal sürecine girmesinde başlangıç olmuştur. 4.5 milyar yıl kadar önce dünya üzerindeki sıcaklık 1200°C den fazlaydı. Dünya karbondioksit, hidrojen ve su buharı içinde kaynayan bir lav okyanusu iken 1,5 milyon yıl kadar önce ilk ilkel yaşama ev sahipliği yapmıştır. Yaşamsal evrimi sürecinde yerkabuğu içerisindeki hareketlilik dış yüzeyde etkili yeryüzü şekillenmelerine neden olmuştur. Yerkabuğu kıvrılmaları, volkanik patlamalar, rüzgarlar ve akarsuların etkisiyle dünyanın bugün sahip olduğu yeryüzü şekillenmeleri meydana gelmiştir. Bir bütün olarak yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, toprak, hava, su, bitkiler, hayvanlar, yaşayan canlı ve cansız tüm organizmalar doğanın birer unsurudur. Doğa olmadan yaşam sürdürülemez, canlıların yaşamını sürdürebilmesi için havaya, suya ve besin kaynaklarına ihtiyacı vardır. Bu yaşam döngüsü içerisinde var olan her canlı ve cansız varlık doğada bir anlam taşımaktadır.

1.2. DOĞA ve İNSAN

Doğa bilinçli canlının dışında devamlı hareketlilik göstererek kendini yeniler, oluşturur. İnsan da doğanın en gelişmiş ve düşünen bir parçası olarak bu çeşitlilik içerisinde yaşam bulan bir canlıdır. İnsanlığın gelişmesiyle doğa kendi dışında insan eliyle şekillendirilmiş, çoğu zaman yok edilme aşamasına gelmiştir. Doğaya hükmetmek isteyen insan araçlar yapıp yaratarak yeni bir yaşam içerisinde doğada söz sahibi olmaya başlamıştır. Fischer “Sanatın Gerekliliği” adlı kitabında insanın doğa içerisindeki yerini tanımlarken;

Yaptığı araçlar ile doğada güçlülük kazanan insan bir şeyin benzerini yaparak nesnelere üzerinde bir güç kazanmıştır. Daha önce işe yaramayan bir taş araç biçimine sokulup insan yararına kullanılabilmesi için değer kazanmıştır. İnsanın doğa üzerinde üstünlük kurmasını sağlamıştır”. İnsanın araçlarla doğaya hükmetmeye başlamasını Karl Marx; “insan birtakım nesnelere üzerinde üstünlük kurma, ya da bu nesnelere kendi amaçlarına göre kullanmak için, onların mekanik, fiziksel ve kimyasal niteliklerinden yararlanır. İş araçları yapıp kullanmak, başlangıçta birtakım başka hayvan türlerinde rastlansa bile, daha çok insanın çalışma eyleminin bir özelliğidir. (FISCHER, 1974, s.20)

Başkaya'nın (2005, s.191-192) editörlüğünü yaptığı “Kavram sözlüğü / Söylem ve Gerçek” adlı eserinde insanın diğer varlıklarla arasındaki bağı karşılaştırarak onun; “doğanın bilinçle donanmış parçası ve dirilişi” olduğunu ifade etmiş, ayrıca “ doğal evrimin zirvesi olarak, dönüp doğanın geri kalanı üzerinde amaçlı bir etkinlikte bulunan, onu insanileştiren ve kendi organik bedeni haline getiren bir varlık” olduğunu söylemiştir. İnsan yarattığı her şeyi emek yoluyla meydan getirirken kendisini de dönüştürüp, yenilemekte ve kendi sınırlarını aşan bir varlık olarak doğadaki yerini farklılaştırmaktadır. “Bu, insanın önceden verili ve sabit bir öze değil, tarih içinde gelişen bir öze, salt doğa içinde bir varlık olmaktan çıktığı andan itibaren yaratımına kendisinin de katıldığı bir öze, açık uçlu bir evrensel kapasiteye sahip olduğu anlamına gelir”.

Doğadaki gücünün farkına varan insan bu çeşitlilik içerisinde kendi yaşamıyla yetinmeyip varlığını ve yaşadığı dünyayı her zaman sorgulamıştır. İnsanın yapma ve üretme eylemi onu ilkel yaşantısından çıkarıp doğanın ilerisine götürmüş olsa da, doğayı tüketme aşamasına günbegün biraz daha yaklaşmıştır. Hançerlioğlu “Felsefe Sözlüğü” adlı eserinde doğanın insandan bağımsız yaşantısını tanımlarken;

Doğa bilincin dışında kendiliğinden var olanların tümü. Doğa insanı çevreleyen ilksiz ve sonsuz bütünlüğü dile getirir. Bilim ve felsefe doğayı gözlemlemek ve onun üstüne düşünmekle başlamıştır. Evrendeki, bilinçli insanı da kapsayan her şey onun ürünüdür ve ondan oluşmuştur. Sürekli devrim ve bundan ötürü de değişim içinde bulunan doğa sonsuz biçimlerle belirir. (Hançerlioğlu,1976, s.329)

İnsanın duygu ve düşüncelerini, gördüklerini, duyumsadıklarını ve izlenimlerini doğanın içerisinde bulmaktadır. Afşar Timuçin insanın doğadaki yerini şu sözlerle anlatır;

İnsan en genel anlamda doğadaki varlıktır, daha özel bir anlamda dünyadaki varlıktır. Dünya, insanı içeren doğadır. Bilincimiz bizi de içeren dünyanın bilincidir. İçle dışı, kendimizle dünyayı birbirinden ayıramayız. Dünyada olduğumuzu biliriz ve kendimizde dünyayı buluruz. Ben var olduğuma göre salt doğa diye bir şey yoktur. İçsellik dışsallığın, dışsallık da içsellikğin bir görünümü ya da uzanımı gibidir.... Dünya doğayı ve insanı ya da doğadaki insanı içerir. (Timuçin, 2000, s.125)

1.3. DOĞA ve SANAT

İnsanoğlunun varoluşuyla kendini geliştirip etrafındaki herhangi bir şeyi yapmaya, üretmeye şekil vermeye ve tasarlamaya başlamasıyla birlikte sanat da başlamıştır. İlk insan kendini korumak ve doğada yaşamsal eylemini sürdürebilmek için araçlar yapmıştır. Zaman içerisinde kullandığı objelere estetik değerler katma çabasıyla yeni yöntemler geliştirerek araç ve gereçler üretmiştir. İhtiyaçlarına yönelik üretilen objelerin içerisinde ve dışarısında süslemeler başlamış, bu süslemeler kimi zaman doğanın sunduğu göze estetik gelen görüntülerden oluşmuş, kimi zamanda soyutlama yoluyla formlardaki yerini bulmuştur. İnsanın yaratıcılığı böylece sanatın başlama sürecini oluşturmuştur.

Antik Yunan çağı batı düşüncesinin öncülerinden olan Aristoteles bir eser yaratmanın güzel kavramına ulaşmasını; “İnsan, tabiatı taklit eder; yalnız bu taklit görünüşle yetinmez. Sanatçı eşyayı ya oldukları gibi, ya olmaları gerektiği gibi gösterebilir, tabiatın eksik bıraktığı yerleri, tabiatın izlediği yönde ne kadar iyi tanımlayabilirse eser o oranda güzeldir” sözleriyle ifade eder.(Yetkin, 2007, s.10)

Doğa da yerini bulan kendini geliştirip aşmak isteyen insan ayrı bir birey olmakla yetinmeyip olana hükmetmek, yeniden yaratmak, öte bir varlık olarak doğanın gizli kalmış yerlerini keşfetme arzusu insanın özünde vardır. Yaşamın kapanıklığı içinde kendi tüketmek zorunluluğuna başkaldıran insan, sanatı bir uğraştan öte görmüştür. Çevresindeki bu gizemli doğayı sorgulayarak, yaşadığı dünyayı daha anlamlı kılmak isteği insanı bilimin, tekniğin sınırlarını yeniden yorumlaya yöneltmiş, sınırlı benliğini sanatta birleştirerek yaşadığı çevre içerisinde bireyselliğini toplumsallaştırmıştır. Bütünlüğe ancak gördüklerini ve duyumsadıklarını kendinin kılmakla varabileceğini sezerek, bireyin bütünlüğe böylece kaynaşması için vazgeçilmez bir araç olarak sanat karşımıza çıkmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Doçent Hüseyin Özçelik doğa ve sanat arasındaki bu bütünlüğü şu sözlerle dile getirir; " Sanatın varlığı ve insanla iç içe oluşu zaten onunla her an beraber olduğumuz anlamına geliyor... o bizim ruh tenimize değişiyor, onunla tanışmak ona yakın olmak doğaya ve barındırdıklarına yakın olmak anlamına gelir."¹

Ercüment Kalmık (1970, s.1) "Sanatta ve Tabiatta Doku" adlı eserinde; "Tabiattaki güzeli anlamak için, sanattaki güzeli tanımak, sanattaki güzeli yaratmak için de tabiatın sırlarını çözmek gerekir."

Atilla Dorsay (1976, s.17) Milliyet Sanat dergisinde yazdığı "Sokağa İnen Estetik" adlı makalesinde;

Hegel doğasal güzelliği yadsımsızın sanattaki güzelliğin doğal güzellikten daha üstün olduğunu söylüyordu: "Artistik güzellik, aklın ikinci kez doğurduğu, yaratılmış bir güzelliştir."Picasso, ünlü balık benzetmesiyle somutlaştırdığı benzer düşüncesini "iki ayrı şey olan doğa ile sanat aynı şey olmaz" diye dile getiriyordu. Bu ayrılığı daha ileri götüren Benedetto Croce ise doğadaki güzelliği yadsımaya dek gidiyordu. "Doğal güzellik" denen şeyin insan aklı ve bilinci tarafından abartılarak tanımlandığı, doğanın ve olayların, güzelliğin getirdiği duyguların yanı sıra buna çok ters düşen duyguları da (korku, dehşet, öfke, iğrenme, çaresizlik vs..) esinlediği gerçektir.²

¹ Özçelik,Hüseyin. (Mart-Ağustos 2016). "Sanat Röportajı". Seramik Türkiye-Bilim, Sanat, Teknik ve Endüstri Dergisi. No:49 Sayfa.83

² DORSAY,Atilla. (2 temmuz 1976). "Sokağa inen Estetik". Milliyet Sanat Dergisi. İstanbul. Sayı:512 s.17

Güzellik, estetik ve doğa arasındaki bağlara farklı yorumlar getiren düşünürler, organik ve canlı olanın kavramına kendileri aracılığıyla yaklaşarak güzel doğa ve sanat nesnelere, bunları öznel olarak yargılayan bir düşüncenin bakış açısından ele almışlardır. Kant (F.Hegel,1994, s.60) ise sanat için; “düşünce, sanat güzelliği içerisinde ete kemiğe bürünür ve malzeme de düşünce tarafında dışsal bir biçimde belirlenmez, ama özgür olarak kendi adına mevcut olur.”

Goethe ise kendi asıl dehasını “sanatın doğal yanına, dışsal doğaya, bitkilerin ve hayvanların organizmalarına, kristallere, bulutların oluşumuna ve renklere” yönelttiğini belirten Hegel aynı zamanda “sanatın duysal içerisinde kalmasına rağmen, tasarımları aracılığıyla insanı duygusallığın gücünden” kurtardığını savunur. Ona göre insanın “doğa ile dolaylı bir birlik içinde kalma ödevine ilişkin gözde deyişler” işitilebilse de “böyle bir birlik, soyutlanmışlığı bakımından salt ve yalın olarak kabalıktır ve azgınlıktır.” (F.Hegel, 1994, s.49.61)

Böylece F.Hegel sanatın bir işbirliği yaratarak bunu insan lehine çözümlediğini düşünmekte, insan sanatla uğraşarak doğa içerisindeki tutsaklığının dışına ve üzerine yükseldiği düşünülmektedir.

Doğa, diğer bir deyişle duygularımızla kavradığımız evren, kendi kendine yeten sürüp giden bireyler topluluğudur. İnsanlar, ağaçlar, organizmalar, inorganik maddeler, gördüklerimiz ve duyumsadıklarımız belleğe aktararak edindiğimiz şey hakkında bir tasarım verir. Duyguyla beslenen sanatçı ise gördüklerini sanat adı altında tasarımıyla kendi duygusunun şiddetini kendisi için yatıştırmaktadır. İnsanın yaratım sürecinde duygularıyla ele aldığı sanat, sanatçı için bir uğraştan öte, haz içermektedir.

Bütün sanat zamanla koşulludur ve ancak tarih içinde belli bir zamanın düşüncelerini, isteklerini, gereksinimlerini, umutlarını yansıttığı ölçüde insanlığı temsil eder. Ama sanat bu sınırlılığı da aşar ve o tarihsel an içinde insanlığın sürekli gelişme yeteneği olan bir anını da yaratır. (Fischer, 1974, s.15)

Sanat her ne kadar zamanla koşullanmış gibi görünse de insanlığın değişmeyen özelliklerini her daim yansıtmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca meydana gelen çatışmalar ya da bölünmeler sanat'a izler katmış ve bu izler zamanın ilerisinde bile yaşamaya devam etmiştir.

1.4. DOĞADAKİ JEOLJİK OLUŞUMLAR

Dünyanın ilk var olduğu zamanda eriyik halde bulunan kaynayan sıvı (lav) kaya tozlarından oluşmaktadır. Milyonlarca yıl süren bir evrimin sonucu olarak dünya dıştan içe doğru soğumuş ve kaynayan lavlar dışta soğuyarak kara parçalarını oluşturmuştur. Yerkabuğu dev bir ateş topunun üzerini sarmıştır. Hala çekirdeği sıcak olan Dünyanın tektonik hareketliliği devam etmekte, yerkabuğu içerisinde bulunan eriyik haldeki kayalar basıncın da etkisi ile yüzeye çıkarak soğumaktadır. Yerkürenin iç kısmında devam etmekte olan hareketlilik yeryüzü şekillenmesinde etkili bir faktör oluşturmaktadır. Doğanın kendi sistemi içerisinde hareketlilik göstererek oluşan bu yapıları inceleyen bilim dalı ise jeolojidir. Sözlük tanımı ile jeoloji; “1. Yer bilimi. 2 Dünyanın fiziksel yapısı, faaliyeti ve tarihi ile uğraşan bilim dalı”dır. (tdk.gov)

Doğada her canlının bir yaşam süresi bulunmaktadır. Kendi içinde çok yavaş ve uzun bir sürede değişim geçiren, farklılaşan doğada yeni yapılanmalar, oluşumlar görülmektedir. Bu yapılaşma içerisindeki en önemli etken ise yerkabuğunun mineral değerlerden meydana gelmiş olmasıdır. Yrd.Doç.Dr. Erdem Gündoğdu “Yerkabuğu’nu Oluşturan Mineraller ve Kayaçlar” adlı makalesinde;

Doğal koşullarda oluşmuş, katı, homojen, genellikle inorganik, oldukça düzenli atom diziliminde ve belirli bir kimyasal bileşime sahip; yerkabuğundaki kayaçların yapı taşları olan bileşenlere mineral denir. Yerkabuğunu oluşturan kayaçlar; ya aynı tür minerallerin birleşmesinden, ya farklı türde minerallerin bir araya gelmesinden ya da mineral ve kayaç parçacıklarının bir hamur içerisinde tutturulması ile oluşurlar. Doğada bilinen 2000 tane mineralden, 12-15 tanesi kayaçların bileşimine girmekte ve kayaç oluşturan mineral olarak adlanmakta, geri kalan kesim ise ekonomik değer taşıyan cevherlerini (maden yatakları) oluşturmaktadır³.

³ Erdem Gündoğdu “Yerkabuğunu Oluşturan Mineraller ve Kayaçlar” pdf sayfa:1
http://erdemgundogdu.weebly.com/uploads/5/7/8/3/5783574/2-yerkabugunu_olusturan_mineraller_ve_kayaclar.pdf

Gündoğdu'nun da bahsettiği üzere yer kabuğu içerisinde meydana gelen her yapılaşma uzun bir zaman dilimin içerisinde minarelerin iç içe geçmesiyle oluşmuştur. Oluşan her yapı (mücevher, değerli taşlar,gümüş, altın, homojen halde bulunan petrol vs..) yeryüzünde minarelerin özelliklerine bağlı kalarak farklı renk, biçim ve değer almasına sebep olmuştur. Çoğu yapı yerin içerisinde oluşum gösterirken yeryüzü hareketliliği ile kabuk üzerinde de birbirinden çok farklı yer şekilleri oluşmuştur. Yeryüzü şekillerinin biçimsel özelliğini almasında minerallerin etkisi dışındaki önemli diğer bir etken ise oluşan bu yapılar üzerinde iç ve dış kuvvetlerin etkisi altında kalarak sürekli değişmesidir. Bazı yerlerde yer şekilleri aşınarak ortadan kalkar, bazı yerlerde yeni yer şekilleri oluşur.

Yer şekillerinin oluşumunda gerekli olan enerjiyi yer kabuğunun altındaki mantodan alan kuvvetlere iç kuvvetler denir. Mantonun üzerinde bulunan kıtalar, magmanın yatay ve dikey hareketlerine bağlı olarak yer değiştirirler. Bu olay bazı kıtaları birbirlerine yaklaştırarak okyanus ve çanakların daralmasına yol açar. Bazı yerlerde ise kıtalar birbirinden uzaklaşır, buna bağlı olarak okyanuslar genişler. Sonuçta bu kıta hareketleri okyanus çanaklarının oluşmasına, dağların meydana gelmesine, depremlere vs. yol açar. İç kuvvetlerin oluşturduğu yer şekillerini aşındıran, ortadan kaldıran ve yeni şekillerin oluşmasına yol açan kuvvetlere de dış kuvvetler denir.⁴

Yer kabuğundaki iç hareketlerle oluşan binlerce yapı dış kuvvetlerin etkisiyle doğada yavaş ve uzun bir süreçte yeni yapılara bürünerek varlığını sürdürmekte milyonlarca yıllık bir zaman dilimi içerisinde ya yok olmakta ya da yeni bir yapıya bürünmektedir. Geçmişten günümüze değin oluşan dağlar, çöller ve diğer yapılar tek bir etki ile değil; sıcaklık, rüzgarlar ve suların aşındırma etkileri altında kalarak yeni biçimlere bürünmüştür.

Türkiye Alp Kıvrım kuşağı içerisinde yer alan bir ülkedir. Bu nedenle tüm jeolojik zamanlar boyunca bulunduğu kabuk tabakası aktif volkanik patlamalarla ve yer hareketleriyle devamlı değişmeye uğramış, dağ oluşumları ile yükselen sahalarda; akarsuların, rüzgarların etkisi ile zengin mimari yapılaşmaların yeri olmuştur. Türkiye'nin gözde oluşumlarından biri olan Kapadokya da ki Peri

⁴ Dünya Coğrafyası "Yer Kabuğunun Yapısı" 17 Mayıs 2011 Salı. Giriş tarihi: 02 Ocak 2018
<http://dunyacografyasi.blogspot.com/2011/05/yerkabugunun-yaps.html>

bacaları, iç kuvvetlerin etkisiyle oluşan aynı zamanda dış etmenlerin yüzeyi şekillendirmesiyle meydana gelmiş oluşumlardır. Prof.Dr. Tuğrul Emre Feyzoğlu Kapadokya Peribacalarının oluşum evresini şu sözlere dile getirmektedir;

Günümüzde Kapadokya denildiğinde başta Kayseri ve Nevşehir olmak üzere, Aksaray, Niğde ve Kırşehir illerinin oluşturduğu yöre akla gelmektedir. Bu yöre peribacaları olarak adlandırılan, milyonlarca yıl önce çevredeki yanardağların püskürttüğü kül(tüf) ve lavların oluşturduğu toprak parçalarının türlü doğal nedenlerle aşınması sonucunda ortaya çıkan koni, piramit, sütun v.b biçimleri halinde meydana gelen farklı yüksekliklerdeki doğa ögeleriyle tanınır. Peribacalarının oluşmasında önde gelen etmenler, yöre coğrafyasında yerlerini almış bulunan Erciyes, Hasan Dağı, Melendiz Dağı ve daha birçok küçük boyutlardaki sönmüş yanardağlardır. İrili ufaklı yanardağların (volkanlar), milyonlarca yıl önce püskürttüğü kül (tüf) ve akışkan maddeler (lavlar), peribacalarının ortaya çıkışının taban ögelerini oluşturmuşlardır. (Feyzoğlu,1988, s.10)

Şekil 1.

Peribacası Oluşumları

İç kuvvetlerin etkisi ile oluşan kayalar oluşumlarına göre isimler alırlar. Andezit, bazalt, obsidyen magmanın yüzeye çıkmasıyla oluşan kaya türleri içerisinde yer almaktadır. Volkanik kaya kütlelerinden bazalt koyu gri renklerinde ve kesik yığınlar halindedir. Oksidasyona bağlı olarak kahverengi veya kırmızı tonları da görülebilmektedir. Doğada kütle damar ve akıntı halinde bulunur ve altıgen prizmalar biçiminde, büyük sütunlar meydana getirirler. Bu sütunlar magma akıntılarının hızla soğuması sırasında hücresel bir ağ oluşturarak büzülmesinden meydana gelmiştir. Yeryüzünde çok bol olan bazalt binlerce kilometrelik yüzeyleri öter. Amerika'nın Wyoming eyaletinde bulunan Şeytan Kulesi yeryüzünde volkanik hareketliliğin etkisiyle şekillenen bir yapıdır. (şekil 2, 3) Var olan bu yapılar sadece oluşumlarıyla değil aynı zamanda bir geçmişin yaşam hikayesinin kanıtı olarak da değer görmektedir. Şeytan Kulesi 1906 yılında dönemin başkanı Theodore Roosevelt tarafından Amerika'nın ilk ulusal anıtı ilan edilme özelliğine sahiptir.

Şekil 2.

Şeytan Kulesi

Şekil 3.

Şeytan kulesi ayrıntı

Yeryüzünün derinliklerinden gelen magmatik bir kayaç türü olan granitin de fiziksel, kimyasal aşınmalar sonucu ve zaman içerisinde değişime uğramasıyla oluşan yapılar mevcuttur. Asidik bileşimli magmanın yüzeye çıkmadan derinlerde yavaş yavaş soğuması sonucunda granit oluşumu gerçekleşir. Avustralya'nın batısında yer alan, 14 metre yüksekliği ve 110 metre genişliği ile dikkat çeken Dalga Kaya'nın (şekil 4) 2,7 milyar yıl önce oluştuğu düşünülmektedir. Granit kaya tipi içerisinde yer alan bu yapı geçmişten günümüze devamlı dış etmenler tarafından aşınarak görünümü taşan bir okyanusa benzetildiği için Dalga Kaya ismini almıştır.

Şekil 4.

Dalga kaya

Dış kuvvetlerin etkisiyle; rüzgarlar, akarsular, yeraltı suları, buzullar, göller, dalga ve akıntılar yeryüzünün şekillenmesine ve doğada sabit gibi duran sert ve donuk yapıların yeni bir dış yüzey olarak, doğanın bir sanat eseri yaratmasında etkili rol alan faktörleri oluşturmuştur. Rüzgarlar daha çok kurak bitki örtüsünden yoksun çöllerin olduğu bölgelerde etkili olmuştur. Buralarda toprak tanelidir ve rüzgarların etkisiyle hız alan taneli toprak sert zeminlerin yumuşak dokularını oyarak taş ve kayalar üzerinde etkin sanatsal izler bırakmaktadırlar. Fakat daha önce ılıman bir iklime sahip olan bu çöllerde ırmaklar ve göller bulunmaktadır. İklim değişikliğiyle birlikte kuraklaşma meydana gelmiş ve zamanla sıcaklık artarak yüzyıllar içerisinde doğadaki topraklar kurumuş kum taşı platoları (çöller) meydana gelmiştir. Doğada oluşan mimarilerin etkileri tek bir etkenle değil doğadaki değişim süreci ve farklı faktörlerin birleşimiyle oluşmuştur. Buna örnek olarak; Cezayir'in Güneydoğusunda yer alan Sahra çölü gösterilebilir. Burada kumtaşı platoları fazlasıyla bulunmaktadır. Erozyonla bağlantılı olarak doğal taş kemerleri ve ilginç nesnelere burada oluşmuştur. Tassilin-ager dağ (şekil 5) sırasında meydana gelen oluşumlarda kum yüklü rüzgarlar etkili olsa da asıl olarak suyun etkisi olmuştur. Daha öncesinde ılıman bir iklime sahip olan Sahra

ölünde akarsuların etkisiyle oluşan mimari zamanla kurak rüzgarların taşıdığı küçük kum tanelerinin yumuşak zeminleri zımparalamasıyla Tasillin-ager dağ sırası bugünkü şekline kavuşmuştur. Meydana gelen bu mimarinin oluşumu yıllar sürmüştür.

Şekil 5. Sahra ölünde Tassillin_ager dağlarının dokusu

Yerküre üzerinde etki alan fazla olan diğeri bir kaya türü de tortul kayalardır. Bunlar küçük kaya, taş ve ya mineral parçalarının dış faktörlerin etkisiyle

sürüklenerek farklı bir yerde birikmesi sonucu yeni bir yapılaşmanın meydana gelmesiyle oluşan kaya türüdür. Nurdan İnan ve Selim İnan'ın Bilim ve Teknik Dergisinde yayınlanan makalesinde;

Tortul kayalar oluşum mekanizmaları bakımından kırıntılı (taneli), organik ve kimyasal kayalar olarak ayrılır. Kırıntılı tortul kayalar daha önce var olan her türden kayanın, fiziksel kimyasal yollarla aşınması, parçalanması, zaman içinde sıcaklığını yağmurun, donma ve çözülmenin de etkisiyle rüzgarlarla, akarsularla yamaç eğimi nedeniyle ve çekim güçleriyle taşınarak göllerin ve akarsuların durgun yerlerinde, deltalarda ya da deniz tabanlarında birikmesiyle ve daha sonra burada sıkışıp çimentolaşmasıyla oluşur. Kaya taneleri taşınırken, taşınma mesafesine göre büyüklükleri değişiyor. Uzak mesafelere taşınan taneler küçülüp yuvarlaklaşıyor. Taneler köşeli ve iri ise kısa mesafeden taşındıkları anlaşılıyor. Kayanın çimentosunda fosil varsa, çökeltme ortamının deniz ya da çöl olduğu anlaşılıyor. Çakıltaşı, kumtaşı, kilttaşı, silttaşı ve şeyl kırıntılı tortul kayalardır.⁵ (Tübitak, 2010, Say:44)

Yeni bir oluşum gösteren bu küçük kayaların içerisinde doğal bir malzeme olan çimento bulunmaktadır. Çimento maddesi taşınan küçük kaya parçalarının yapışmasına yardım etmekte, fiziksel ya da kimyasal yollarla da yapı kendini yeni bir yüzey olarak göstermektedir. Kumtaşı, içerisinde kuvars tanelerinin yüksek olduğu bir tortul kayaç türüdür. Kumtaşının aşınmasıyla oluşan ABD'nin Arizona eyaletinde yer alan Antilop Kanyonu bunlar arasında yer alan bir örnek olarak gösterilebilmektedir. (şekil 6) Muson yağmurların fazlaca yağdığı bir dönemde şiddetli yağmurlar ve akarsuyun taşması ile hızlı akan suyun içerisinde bulunan kayaç parçaları, kum ve birçok malzeme buradaki kumtaşını aşındırmaktadır. Zamanla aşınan kayaçlar arasında büyük boşluklar oluşmakta ve Antilop Kanyonunda olduğu üzere büyük koridor görüntüleri yaratmaktadır.

⁵ Nurdan, i., Selim, i., (Temmuz 2010). Taşların Dili, "Bir Yol Hikayesi". Tübitak Bilim ve Teknik Aylık Popüler Dergisi. Sayı:512. Sayfa:44

Şekil 6.

Antilop kanyonu

Doğa oluşumunu devam ettirirken bu yapılaşmayı sağlayan tek bir etkenden söz etmek mümkün olmamaktadır. Doğa dinamik ve hareketlidir. Bir yapının yok oluşu başka bir yapının oluşmasına sebebiyet vermektedir. İsmail Tunalı, Estetik adlı kitabında doğadaki bu dinamik yapıyı tanımlarken;

“Cansız doğaya, kristallerin, kayaçların ve bütün bunların oluşturduğu inorganik doğanın güzelliğine gelince, bunlarda da bir şeyin görünüşe çıkması ve bunun duygusal olarak kavranması gerekir. Kristallerde görünüşe ulaşan bu şey, geometri yasasıdır, biçim yasasıdır. Gerçi, biz kristaller karşısında bu biçim yasasını rasyonel olarak kavrayamayız. Onu rasyonel olarak tanımasak bile, kristaller hoşumuza giderler. Bunun nedeni bu geometrik biçim yasasını duygusal olarak kavramamızdır. Öbür yandan, akan suların, yıldızların hoşla gitmeleri nasıl açıklanabilir? Bunlar biçim yasaları ile değil, hareket yasalarıyla hoşla gider. Onların varlığında görünüşe çıkan şey, bu dinamizm'dir, bu harekettir ” sözleri ile doğayı tanımlamaktadır. (Tunalı,1989, s.199)

Bu hareketlilik çerçevesinde oluşan birçok yapı geometrik bir yapıya bürünerek farklı şekil ve biçimler oluşturmaktadır. Bunlar arasında gösterilebilecek olan

Tafoni oluşumları ve biçimleri, bir sanatçının elinden çıkmışçasına yeryüzünde yer alan bir yapıdır. Kayaçların sular tarafından çözünen yumuşak kısımlarını rüzgar aşındırır, böylece kayaç içerisine doğru oyulmuş kavuklar meydana gelir. Bu oyukların içerisinde taşlar ve kumlar birikerek yapının görünümünü farklı kılar. (şekil 7)

Şekil 7.

Tafoni

Yeryüzünün üst kısmında oluşan yapılar kadar yer altında kalan yapılaşmalar da doğanın birer harikası olarak var olmaktadır. Mağaralar yeryüzünün doğal barınakları olarak suyun kuvvetiyle oluşmuş oyuklardır. Yağmur suyu ya da ırmakların milyonlarca yıllık bir süre boyunca yumuşak yapıdaki kayaları aşındırması sonucu kayalarda boşluk, küçük delikler oluşur. Zaman içerisinde

küçük delikler büyür ve aşınmaya devam eder böylece mağaralar oluşur. Ancak mağaralar sadece suların aşındırması ile değil yanardağlardan çıkan lavların oluşturduğu mağaralar ve buzulların erimesiyle oluşan mağaralar da bulunmaktadır.

Mersin Üniversitesi öğretim üyeleri Prof. Nurdan ve Selim İnan mağaraların oluşumlarını tanımlarken;

Kireçtaşlarında, aşınma ve eritme faaliyetleriyle mağara dediğimiz büyük boşluklar oluşuyor. Mağaraların tavanından sızan kalsiyum bikarbonatlı suların içindeki karbondioksitin havaya karışmasıyla kireç birikiyor. Bunlar mağara tavanlarında sarkıt, mağara tabanlarında ise dikit oluşumunu sağlıyor; karşılıklı olarak birleşerek mağara içindeki sütunları oluşturuyor. Bazen de mağara tavanları eriyip inceliyor ve çökelerek obruk denen büyük çukurları oluşturabiliyor. (Tübitak Bilim Ve Teknik Dergisi, 2010, s.45)

Doğadaki tüm canlılar gibi inorganik olan diğer oluşumların da bir yaşam süresi bulunmaktadır. Yerküre üzerindeki oluşumların dış kuvvetlerin etkisi altında kalarak ve değişim geçirerek zamanla yok olduğu gibi yeraltında var olan bu yapılaşmalarda oluşumunu tamamladıktan sonra uzun bir süreçte yok olma aşamasına gelebilmektedirler. Gelişimi sona ermiş mağaralara "fosil mağaralar", gelişimi devam etmekte olan mağaralar ise "aktif mağaralar" olarak isimlendirilmektedir. Bir fosil mağarası olan Keloğlan mağarası Türkiye Denizli İlçesinde bulunan; sarkıt, dikit, sütunların yer aldığı, doku zenginliği fazlaca olan bir mağara olarak gösterilebilmektedir. (şekil 8)

Şekil 8. Keloğlan mağarası

Bir başka ilginç örnek olarak Meksika' da Chihuahuan l'nn Naci Dağının 300 metre altında bulunan Kristal mağarası (Şekil 9) gösterilebilir. Çöl sıcaklığının zaman zaman 60 dereceyi bulduğu bu bölgede bu kristallerin nasıl oluştuğu hala tartıŐılmaktadır. Tahminlere göre mağaranın 1 mil altında magma bulunmaktadır. Magmanın yüz binlerce yıl önce soğumasıyla birlikte minarelerin Şekil deđiŐtirmeye başlaması ile dev kristaller oluştuğu düşünülmektedir.

Şekil 9.

Kristal mağarası

Yeryüzünün alt kısmında hareketlilik devam etmektedir. Yerkürenin iç kısımlarında akışkan halde manto katmanı bulunmaktadır. Mantodaki magmanın akışkan hareketleri sonucu üzerinde yer alan yerkabuğu kırılarak parçalara ayrılır. Bugün var olan depremler, tsunamiler yerin altındaki magmanın hareketleri sonucu yerkabuğunda felaketlere sebebiyet vermektedir. Büyük çapta hareketlilik gösteren magma hareketi kıtaları parçalar ve sürükler. Bundan milyonlarca yıl önce Hindistan ve Avrasya kıtalarının çarpışması bir çok yeni oluşumların meydana gelmesini doğurmuştur. Çin'in Çanhey Daşia Ulusal Jeoparkında yer alan Gökkuşuğı Dağıları, (şekil 10) kıtaların çarpışması sonucunda yerkürenin sıkışarak yükselmesi ile oluşmuştur. Öncesinde kumtaşları ve siltaşları içerisinde bulunan demir ve minarellerin tortullaşması yapının renklenmesinde etken olmuştur.

Şekil 10. Çin'de Gökkuşuğu Dağları

Yeryüzündeki oluşumlar üzerinde etkili olan diğer bir faktör ise matematik konumdur. Oluşan yapı eğer sıcaklığın fazla olduğu bir bölgede yer alıyorsa bu oluşuma kuraklık, sıcaklık ve rüzgarların etki ettiği düşünülmektedir. Bununla birlikte yapı hava sıcaklığının eksilerde olduğu bir bölgede ise oluşumunun hava koşullarına göre şekillenmekte olduğu düşünülmektedir. Soğuk iklimlerdeki yapılanmalarda yağın etkisi büyüktür. Hidrojen ve oksijenden oluşan renksiz ve kokusuz su bir döngüyü takip ederek buharlaşır, havaya karışır ve yağmur suyu olarak yeryüzüne iner. Hava soğukluğunun fazla olduğu yerlerde ise kar şeklinde kristalize olarak beyaz bir görünüm alır ve yüzeyi kaplar. Bugün Kuzey ve Güney Kutupları dünyanın en soğuk yerleridir ve yerküre buzul yapılarla kaplıdır. Canan Salman Yüksek Lisans tezinde ;

Kar, havada oluşan katı buz kristalidir ve havada bulut şeklinde durur. Kar tanelerinin oluşması için, 100 kadar buz kristaline ihtiyaç vardır. Buz Kristalleri iki şekilde oluşur: ilk şekilde atmosferdeki su buharı donma noktasının biraz altına kadar soğuyunca çekirdek denen ve havada asılı duran küçük toz zerrecikleri üzerine birikir. Bu zerreciklerin kristal yapısı da; buzun kristal yapısına benzer. İkinci şekilde ise su, donma noktasının çok altında, doğrudan doğruya buz kristalleri halinde yoğunlaşır. (Salman, 2002, s.16)

Kutup bölgelerinde yer alan buzullular (şekil 11) zamanla aşınarak ya da küresel etkiye maruz kalıp eriyerek bir dağ görünümünü oluşturmakta, farklı soyut biçimler kazanmaktadır.

Şekil 11. Kutup Bölgesinde Bir Buzul Yapılaşması

Bugün sahip olduğumuz doğa binlerce yılın ağır birikimleri olarak karşımızda durmaktadır. Yeryüzünde oluşan yapıların diğer bir özelliği ise canlı yaşamı için bir kaynağa ev sahipliği yapmasıdır. Canlıların ölerək toprağa karışarak fosilleşmesi ile bugün kullandığımız kömür, petrol, doğal gaz ya da evimizin bir köşesinde kullanılan, sanatın bir malzemesi olarak yer alan mermer, granit vs. doğanın binlerce yıllık bir oluşum sürecinin evrimidir.

John Dewey doğanın dinamik yapısı üzerine;

Doğa ve yaşam akışkanlık değil süreklilik gösterir, süreklilikse değişime dayanan güçleri, yapıları içerir; en azından bunlar değişseler bile yüzeysel olaylardan daha yavaş değişirler, dolayısıyla da göreceli olarak kalıcıdır. Bununla birlikte daha iyiye doğru olmasa bile, değişimin kaçınılmaz olduğu göz önünde tutulmalıdır. Dahası, değişiklikler giderek, yavaş yavaş gerçekleşen olgular değil; zamanında devrim niteliğinde görünen anlık mutasyonlar, dönüşümler biçiminde ortaya çıkan gelişmelerdir; ancak daha sonraki bir bakış açısına göre, mantıksal bir gelişim sürecindeki yerlerini alırlar” sözleriyle açıklık getirmektedir. (Yılmaz, 2004, s.109)

2.BÖLÜM

DOKU

2. 1. DOKU NEDİR

Doku sözlük tanımı ile; “1.Bir vücudun veya organın yapı öğelerinden birini oluşturan hücreler bütünü, nesiç. 2.mecaz Bir bütünün yapısı ve özelliği.” (tdk.gov)

Ercüment Kalmık (1970, s.10) ise dokuyu tanımlarken; “Doku bir maddenin fizik yapısının yüzeyde görünüşüdür. Başka bir deyimle içyapının dışa vuruşudur. Yüzeye vuran iç doku yüzeyde aynen kalsa bile dışta çeşitli sebeplerle daima değişebilir. Bu değişme tabiat etkisi olduğu kadar insanoğlunun isteği ile de olmaktadır” der.

Doğa var olduğu andan itibaren yeryüzü içerisinde meydana gelen her canlı ya da cansız varlık bir ifadenin görünümü olarak dokularıyla var olmuştur. Canlı türleri hücre artımı ve birleşmesi ile meydana gelerek doğar, büyür, farklılaşır ve ölür. Cansız varlıklar ise atomların yığılımından meydana gelen sert donuk hareketsiz yapıları ifade eder. Canlı-cansız her madde ve nesne birim ve biçim olarak yan yana gelişleri bir bütünlüğü temsil eder ve bu bütünlük nesnenin görünüşüne anlam katar. Ercüment Kalmıkında bahsettiği gibi doğada var olan birçok şey insan eliyle de değişime uğrayabilir. Bu değişim canlıların hem içyapısında hem de dış dokularında farklılıklara sebebiyet verebilir. Ernst Fischer ise canlılar üzerinde insan eliyle müdahaleye uğrayan bu değişime şu sözlerle açıklık getirir;

“ canlı varlıkların <<biçim>> i değişmez değildir. Bir bitkiye (en geniş anlamıyla besinini değiştirerek, melez ürettirerek, aşılıyarak, kısacası dış koşulları değiştirip yoğun biçimde özel bir metabolizma uygulayarak) yeni bir öz verirsek biçimde değişmiş olur. Bitkideki eski biçimine dönme yönsemesi çok ağırda bassa, yeni biçimlerde kesinlikle oluşur ve edindikleri özellikler belli koşullar altında soya çekim yoluyla daha sonraki kuşaklara geçer. Goethe'nin doğayı öven sözleri burada da geçerlidir.<<(Doğa) durmadan değişiyor, bir an bile kımıldamadan duran bir şey yok doğada. Durup kalma kavramı yok, üstelik kımıldamayan her şeyi lanetlemiş...>> Biçim oldukça sağlam bir denge içinde <<kımıldamadan durma>> hali, yeni

bir övün devinimi ve değişimi ile her zaman yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. (Fischer,1974, s.178)

İnsan eliyle değişim her ne kadar olsa da asıl olan doğanın kendi dengesi içerisindeki dokuların var oluşudur ve bunlarında insanlara mimaride, sanatta, bilimde bugün esin kaynağı olarak katkı sağlamaktadır. Doğa var olduğu zamandan şimdiki zamana kadar devamlı bir hareketlilik halindedir. Bu hareketlilik doğanın kendi dinamiği ile gerçekleşmiş doğal dokuları temsil etmektedir. Doğa kendine has dinamiği içerisinde her ne kadar değişime uğrasa bile her nesne, canlı veya cansız varlıklar taşıdıkları doku sayesinde varlıkları birbirinden farklı kılarak, yüzeylerindeki farklı görünüşleri ile onlarla etkileşime geçenlerin görme ve dokunma duyularının hareketle geçmesine olanak sağlar. Her varlığın kendine has, onu tanımlayan bir dokusu vardır.

Dokunun tanımını ve sınıflandırmasını yapan Çellek (Tülay Çellek, DOKU); “Tüm görsel nesnelerin karakteristik birer dış yapıları” olduğunu dile getirmiş, “nesne ve varlıkların dış yapı özellikleri ve bunların objektif etkileri dokuyu (tekstür) oluşturur. Diğer bir deyişle, doğadaki tüm nesnelerin içyapılarının işlevsel özelliklerini dışa vuran yüzeysel etkilere “Doku” denir. Bu, doğanın yapısal bir özelliğidir. Objelerin dış görünüşlerindeki ayrıcalıkları sağlayan üzerindeki yapısal dokusal yapı farklılıklarıdır. Yani doku yüzeyleri oluşturur. Bir yüzey değerlendirmesidir.”

Çelek’e göre dokunun özellikleri şu şekilde sınıflanabilir;

- 1) Doku, birbirine eş ya da birbirini tamamlayan birim biçimlerin belli sistemlerle yan yana gelmesinden oluşur.
- 2) Doğal dokularda dokuyu oluşturan birim biçimleri matematik bir eşlik göstermemesine karşın bütün içinde birbirlerini tamamlayarak yapısal sistemi oluştururlar.
- 3) Dokusal yapılar daima yüzeyseldir.
- 4) Dokulardaki yapısal karakterler, işlevleriyle ilişkilidir. Dokusal yüzeylerin oluşumunu sağlayan birim biçimleri ve bunların yan yana geliş sistemleri daima farklılıklar gösterirler. Bazen değişik objelerde birim biçimleri benzer olsalar da işlevsellersi ayrı ayrı olduğundan yan yana geliş sistemleri benzer olabilir.
- 5) Yönü değişmeyen bir açık koyu değişkenliği ile doku oluşur. ⁶

⁶ Çellek,Tülay.“Doku”. Tülay Çellek Kişisel Web Sitesi. 02 Şubat 2018.
<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=249>

Çelek makalesinde genel olarak dokunun pürüzlü, girintisi ve çıkıntısı olan, yüzeysel dokulara değinmiştir. Fakat doğadaki dokular sadece yüzeysel olarak kalmamakta aynı zamanda dıştan içe bir devamlılıkta gösterebilmektedir. Örneğin; Bir kaya kütesinin dış yüzeyde oluşturduğu doku iç yüzeyde de bir devamlılık göstermektedir. Aynı zamanda dokular insan üzerinde belirli etkiler meydana getirebilmekte ve onunla etkileşime geçen kişi üzerinde bir his meydana getirebilmektedir. Tüzçet, Form ve Doku adlı yazısında;

Gözlerimizi kapatarak parmaklarımızı bir ağaç kabuğu, bir portakal yüzeyi üzerinde veya bir kedi yavrusunun sırtında gezdirdiğimiz zaman birbirinden çok farklı etkilerle uyarılırız, duygulanırız. Aynı şekilde karanlık bir odadayken parmaklarımızla yoklayarak cam veya duvar yüzeylerini de dokuların sayesinde ayırt edebiliriz. Bütün yüzeyler dokunulduğu zaman bizde dokusal duygulanmalar meydana getirirler. O halde, yüzeylerin farklı birtakım dokusal değerleri vardır. Dokusal değerler objenin yüzey kalitesine, yani dokusuna bağlı olarak etkilenmektedir. Bu değerleri en iyi olarak dokunma duygularımızla hissedebiliyoruz. Dokunma duygularımıza hitap eden dokulara da gerçek dokular diyoruz. Parmaklarla algılanan gerçek dokular insan üzerinde kalabalık, yumuşak, kaypaklık, soğukluk, rahatlık gibi çeşitli duygular meydana getirmektedir. Tabiat ve insan yapısı bütün objeler için böyledir. Otların, betonun, madenin, çuvalın, ipeğin, kağıdın veya kürkün dokuları, parmaklarımıza çok farklı ve kuvvetli anlamlar verirler. (Tüzçet, 1967, s.1)

Tüzçet'in de bahsettiği üzere dokunduğumuz, gözlerimizi kapatarak ellerimizle hissettiğimiz dokular, dokusal duygulanmalar ile objeyle temasa geçerek nesnenin ayırt edebilmesine olanak sağlamaktadır. Doğada bunun dışında gözümüze hitap eden, renklerle, motiflerle, çizgilerle ve tonlarla dokusal olarak pürüzsüz bir yüzeye sahip iki boyutlu elemanlar da karşımıza çıkmaktadır. Ya da bir bulutun, deniz yüzeyinin, yıldırım çarpmasının oluşturduğu değişken dokularda anlık olarak göze hitap etmektedir. Doku konusu; organik dokular, inorganik dokular, yapay dokular gibi sınıflandırılabilir.

2.1.1. Organik Dokular

Faruk Atalayer (1994, s.195) organik dokunun tanımını;

Organik dokunun temelinde yaşama, büyüme, koruma işlevleri vardır. Organik dokular yaşamın çözümlenmeleridir. O halde doku, aynı işleve bağlanan elemanların bir sistem içerecek şekilde, koloni veya paketlenme şeklinde örgütlenmesidir. Doku temelinde, özünde işlevin bir ifadelenişidir. Doku, denetimin, korunmanın, hareketin görünüşüdür.

Doğa da yetişen her canlı organizmanın yaşamsal süreci içerisinde kendini güneşin, soğğun etkilerinden korumak ya da düşmanlarına karşı kendini gizlemek için yaşadığı koşullar çerçevesinde her birer doku bir işleve sahiplik etmektedir. Örneğin; çöl iklimindeki aşırı sıcaklarda ayakta kalan kaktüs bitkisindeki dikenler metamorfoz geçirmiş yapraklardır. Bu dikenler sayesinde bitkinin etrafındaki hava tabakası korunur ve böylece bitkinin su kaybı azalarak hayatta kalır. Denizde ya da karada yaşayan kabuklu canlıların ise (salyangoz, istiridye, kaplumbağa, kirpi ya da armadillo vb.) sert dokuları korunma işlevini karşılamaktadır.

Şekil 12. Kaktüs

Şekil 13. Armadillo

Doku elemanı doğanın birçok problemi için bir çözüm yolu olmuştur. Her organizmanın farklı dokuları, farklı fonksiyonları doğada birer çözüm ifade etmektedir. En ufak hücreler dahi mikroskobik incelemeler altında birer dokuya sahip oldukları gözlenmektedir. Aynı cins ve aynı işlevi gören hücrelerin bir araya gelmesiyle dokular oluşur. Organik dokuların oluşum amacında bir bütünlük vardır. Geometrik bir sistem içerisinde tek olan birim ve biçimler tüm olarak yan yana geldiğinde nesnenin biçim ve şekline ifade katar. Örneğin; Bir kozalak yetmişmiş olduğu ağacın cinsi ve türüne göre değişiklik gösterir. Her ne kadar ait oldukları ağaç türüne göre şekilleri ve makro yapıları değişse de içyapıları ve oluşturdukları malzeme hemen hemen aynıdır. Kozalağın üstü, bir kiremit gibi üst üste sıralanmış, sert pullarla kaplıdır bu sert yapı hem içerisinde var olan yumuşak meyvesini korumak hem de doğa koşullarında koruma işlevini sağlamaktadır.

Şekil 14. Kozalak Dokusu

Doku fonksiyonu doğada yaşam bulan her canlının birer ifade göstergesi olarak var olmaktadır. Var olan her şey bir bütünlüğe hakim olarak bir araya geldiğinde nesnenin biçimine ve ifadesine anlam katmaktadır. Organik olan dokular yaşlanarak farklı şekil değişikliğinde bulunurlar. Bu işlev yaşam süreci boyunca devam etmekte ölümle karşılaştığında ise çürüme meydana gelerek tekrar

toprağa karışmaktadır. Örneğin; genellikle ağaçların dokusu ivmeli ve pütürlü bir yapıya sahiptir. Güneşin sıcaklığında çürümeye yüz tutmuş bir ağaç vizüel olarak farklılaşmalar yaşayıp kömürleşse bile tam bir yok oluş meydana gelmediği sürece dokusal, biçimsel özelliği ile nesnenin neye ait olduğunu ifade etmeye devam eder.

Şekil 15. Çürümekte olan bir ağacın dokusu

Ağaç örneğinde olduğu gibi doğada dokuların ifade edilişi birer fonksiyona sahip olmaları ile ilişkilendirilmektedir. Yaşayan dokunun çürüme ve toprağa karışma evresine kadar değişim ve dönüşüm içerisinde olsa da parçanın neye ait olduğu anlaşılmaktadır. Bir hücre bütünü ve birleşmesi olarak organik canlıların yaşamsal işlevi bitse de yeni oluşumlar meydana gelmekte ve yaşam her canlı için devir daim yapmaktadır. Dokusal nitelik ise yeni oluşan canlılar da birebir devam edebilmektedir.

2.1.2. İnorganik Dokular

İnorganik sözlük tanımı ile; Cansız olan "mineraller inorganik maddelerdir " anlamına gelmektedir. (tdk.gov)

Oransoy (2006, s.16) inorganik nesnelere "element atomlarının ve element bileşimleri ile oluşan molekül yığılımlarından" meydana geldiğini ifade etmiş, bunlara örnek olarak; "taşlar, madenler ve kayaları" göstermiştir. "Bu oluşumların dış yapı yani dokusal görüntüsünün, iç yapının dışa yansması" olarak açıklık getirmektedir.

İki tanımdan da anlaşılacağı üzere inorganik kelimesi, canlı olan dışında hücre çoğalması olmadan, yer kabuğu hareketliliği ile oluşan ya da minarelerin birleşmesi ile bütünü oluşturan cansız nesnelere ifade etmektedir. Doğa zengin bir doku örtüsü altında gizlenmiş gibi görünse de esas bünyesi araştırıldığında bünyenin ifadesinden hareket eden bir örgü olduğu görülmektedir. Bu örgü oluşumu milyonlarca yıllık bir zamanın evrim sürecini ifade etmekte ve her bir oluşum birçok etki altında kalarak farklı biçimlere bürünmektedir. Biçim olarak her ne kadar farklı görünse de inorganik oluşumlardaki iç yapı dış yapının devamı niteliğindedir. Örneğin yer yer renk farklılıklarına sahip olan akik taşı parçalandığında dıştaki çizgisel görünüm iç yapıda da aynı şekilde devam etmektedir. Akik taşındaki doğal oluşumun sebebi yeraltındaki erimiş sıcak magmanın hareketi ile oluşur. Magma sıkışıp yeryüzüne doğru hareket ederken geçtiği yüzeylerde kalıntı bırakır ve bu kalıntılar zamanla soğuyup taşlaşır. Taş damarlarının rengi magmanın o anki sıcaklığına ve içerdiği minarelere göre farklılık gösterir ve akik taşındaki dokusal renk ortaya çıkar.

Şekil 16.

Akik Taşı

Doğadaki inorganik oluşumlar genel olarak yerkabuğu hareketliliği ya da kayaçların fiziksel ve kimyasal etkilere maruz kalarak mineralojik değişimler geçirmesi ile doku çeşitlikleri meydana gelir. Oluşumunu tamamlasa da bir yapı doğada her an değişmeye ve farklılaşmaya devam etmektedir, doğa hareketli bir canlılığa sahiptir. Sabit duran bir kaya yer aldığı bölgeye göre dış kuvvetlerin etkisine maruz kalarak aşındırma ve biriktirme yapmakta, uzun bir zaman diliminde farklı biçimlere bürünmektedirler. Örneğin; şekil 17'de Muğla'nın Fethiye ilçesinde deniz kıyısındaki kayaların, gel-git olayının sürekli hareketi ile yumuşak dokularının koparak kağıt gibi ince duran yığılmalar meydana getirdiği görülmektedir.

Şekil 17. Fethiye ilinde suların aşındırması ile oluşan kayaç dokusu

Doğada meydana gelen bu yapılaşma süreci Jeoloji biliminin inceleme alanına girmektedir. Bu durum yerkabuğu üzerinde meydana gelen cansız oluşumların (mağara oluşumları, kayalar, taşlar vs..) tümünü kapsamaktadır. Bununla birlikte doğadaki inorganik dokuların diğer bir oluşum biçimi de canlılar tarafından meydana gelebilmektedir. Örneğin karıncalar (şekil18) yaşamını toprağın altında geçirmektedir ve bu nedenle kendilerine bir yuva yapma içgüdüğü toprağın dış ve iç kısımlarında farklı doku oluşumlarına sebebiyet vermekte ve yerin altında bir mimari yapı oluşturmaktadır. Diğer bir örnek ise kuşların (şekil

19) yine korunma fonksiyonu ile içgüdüsel hareketlerle çamur ve kilden çanak şeklinde ancak kendilerinin girebileceği büyüklükte yuvalar yapmalarıdır. Bu tür oluşumlar da canlıların inorganik dokular yaratmakta etkin bir role sahip olduklarını göstermektedir. Doğadaki canlı ve cansız hareketli ya da hareketsiz olan tüm varlıkların meydana getirmiş oldukları dokular doğanın düzenin bir ifadesi olmaktadır.

Şekil 18. Karınca yuvası

Şekil 19. Kirlangıç yuvası

2.1.3. Yapay Dokular

Yapay dokular zaman ve hareketin etkisi altında kalmadan canlı ve cansız dokulardan ayrı olarak insan ırkının bilinçlenmesiyle başlayıp etrafında gördüğü ve duyumsadığı varlıkların görünüm ve biçimsel özelliklerini kendine yarar sağlama dürtüsü adı altında kullanmaya başlamasıyla var olmuştur.

Günümüzden yaklaşık 2 milyon yıl öncesine kadar, doğa ve insanın buluştuğu o ilk zamanlarda sanat yaratmaktan öte vahşi yaşamda hayatta kalma mücadelesi vardır. Peolatik (Yontma Taş) dönemde yaşayan ilkel insanın doğayla mücadelesi onu bir şeylere inanmaya ve inancı sonucunda hayatta kalabilmek için üretmeye, ürettikleriyle yaşamda kendi korumaya zorlamıştır. İkel insan tamamen ihtiyaçlarına yönelik olarak taşlardan aletler ve silahlar üretmiştir. Medenileşen insan mağaralara sığınarak yaşadığı mekan içersine günlük yaşantısını resmetmeye başlamıştır. Yontma Taş devrine ait Fransa'nın

Lascaux Mağarası'nda (şekil 20) eski bir duvar resmi o çağda yaşayan insanın zamanla etrafındaki malzemelerden faydalanmayı öğrenmiş olduklarını kanıtlamaktadır. Bitki özlerinden hazırladıkları ya da odun kömüründen elde ettikleri düşünülen siyah renkteki boylarla duvar üzerine, hareketli hayvan figürleri işlemişlerdir. Başlarda bilincin dışında olgunlaşan bu tavır çağlar atlandıkça sanat adı altında gelişme göstermiş ve bilinçlenmeye başlayan insanla farklı arayışlar ön plana çıkmıştır.

Şekil 20. Lascaux Mağarası'nda duvar resmi

Bugün teknolojinin gelişmesiyle birlikte insan evreni en geniş açıdan görebilme imkanına sahip olmuş, makine imkanlarının malzemeye kattığı doku etkisinden de yararlanarak tasarımlar üzerinde yeni buluşlar yaratmayı başarmıştır. İnsan dokuyu sanatın, mimarinin, evimizde kullandığımız araç ve gereçlerin içerisinde kadar giren bir eleman olmanın yanı sıra; taklit veya görsel etkisinden de yararlanarak kendi koruma, saklama, kamuflaj gibi birçok alanın içerisinde çözümleyici bir eleman olarak da kullanmıştır. Bunun yanı sıra doku elemanı canlı ve cansız varlıklarda bir ifadenin görünümü olarak karşımıza çıktığı gibi yapay dokularda da aynı şekilde kendini gösterir.

Günümüzde çoğunlukla mimari ve sanatın en önemli parçası haline gelen doku malzemenin gerçek ifadesine kavuşmasında en büyük yardımcı elemandır. Malzeme büründüğü doku sayesinde nitel-nicel bir ifade kazanır.

Malzemeye buluşan ve teknik imkanlar dahilinde formların karakterini belirleyici bir etki yaratan doku elemanı, çoğu toplumda sadece bir görsel nitelik kazanmamış, aynı zamanda yaşanan toplumun sosyal, kültürel tutumlarını da ifade eden bir sembol olmuştur.

Geçmişten günümüze Türkiye coğrafi açıdan birçok kültüre ev sahipliği yapmıştır. Yaşayan binlerce medeniyet farklı ritüellere, kültürlere sahip olsa da yaşadığı doğadaki nesnelere dokusal özelliklerini, günlük kullandığı objelerde dahil bir çok alana sığdırmayı başarmış ve bilinçli ya da bilinçsiz sanatsal izler taşıyan objeler meydana getirmişlerdir. Frig Uygarlığı bu birçok toplumlardan bir tanesi olarak; Ege göçleri ile Anadolu girmiş, başkenti ise Gordion (Ankara, Polatlı çevresi) olmuştur. Birçok uygarlığın etkisi altında kalmış olan ama kendi el becerileriyle sanatını yaratan Frig Uygarlığı Helenli ustalar tarafından da taklit edilmiştir. Madencilik ve ahşap oymacılığı ile ün kazanan bu toplum aynı başarıyı kutladıkları törenlerde kullanılmak için yapılan seramik formlarda da göstermiştir. Kaz biçimli ritonlar (şekil 21) üzerine yapılan geometrik desenler eserlerde görsel bir doku yaratmıştır.

Şekil 21. Kaz biçimli riton

Roma sanatında önemli bir yere sahip olan Ara Basic sunağı (şekil 22) M.Ö 13.yy'da dönemin imparatoru olan Augustus'un Galya ve Hispania'daki zaferlerini kutlamak ve anılarını yaşatmak üzere dönemin senatosu tarafından yapımına karar verilmiştir. Augustus'un yaşadığı bu dönem altın çağ olarak nitelendirilmekte ve yapılan bu mimari üzerindeki rölyefler dönemin ihtişamını anlatmakta bir nevi aracı olmuştur. İncelikli ayrıntılarla ele alınan bu yapı üzerindeki akantus yaprakları, hayvanlar, insan motiflerinin stilize edilerek simetrik ve gerçek bir düzen içerisinde dokusal yönleriyle en iyi şekilde ortaya konmuş, günümüze kadar ulaşmış bir eserdir.

Şekil 22. Ara Pasic (Barış Sunağı)

19. ve 20. yüzyıllarda Barcelona, Sanatçı Antoni Gaudi ile yeni bir stil kazanmıştır. Mimari eserlerinde kullandığı doku elemanı onları bir bina olmaktan öteye taşımış, her eser ayrı bir biçim ve estetiğe sahip olmuştur. Sagrada Familia (şekil 23) adlı eserinin yapımında taşı çeşitli şekillerde ören Gaudi olağan üstü dokular yaratmakta usta bir sanatçidir.

Şekil 23. Gaudi “ La Sagrada Familia”

Kültürel, siyasal, yaşanan dönemin olayları mimaride dokusal bir dil bulduğu kadar heykel sanatında da aynı şekilde yer almaktadır. Yapay dokulara verilebilecek diğer bir örnek ise; 19.yy sonraları ve 20.yy başlarında Kongo zenci sanatında yer bulan güç heykelleri Nkisi Nkondi (şekil 24) adıyla bilinen Nkondilerdir. Nkondiler, büyü ve tıpta kullanılan toplumun yargı ve iyileşme durumlarını anlamak için konteyner görevi görür. Bunu bir ritüel haline getiren toplum; doğaüstü güç olarak gördeklere maddeleri nesneye veya boşluklara yerleştirip eserin ifade özelliklerini, yaratmış olduğu çivi dokusuyla tamamlarlar.

Şekil 24. Nkisi Nkondi, Brooklyn Müzesi

Sanatın içerisinde objeye estetik değer katan doku iki boyutlu formlar da dahil olmak üzere içerisinde kullanıldığı yapıya estetik bir görünüm kazandırmıştır. Sanat içerisinde doku elemanı daha detaylı incelemekte yarar vardır.

2.2. SANATIN MALZEMESİ OLARAK DOĞA ve SERAMİK SANATINDA DOKU

Jean Paul Sartre; “İnsanoğlu ve doğanın buluştuğu o ilk zamanlarda, ne çirkinlik ve güzellik, ne beğeni, ne sanatsever, ne de eleştiri vardı. Başlangıç olarak, bir kaya parçasından bir şey yontma becerisi kazanan insan, sıfırdan başlamak zorundaydı”. (Yılmaz, 2004, s.15)

Jean Paul’un da söylediği gibi sanatın başlaması doğayla savaş veren insanın Neolitik devrim olarak bilinen yerleşik yaşam düzenine geçmesi ve üretmesi ile

olmuştur. Eski çağlardan günümüze kadar hayatımızın büyük bir bölümünde yer alan seramik, yerleşik düzen kuran insanın üretmesi ve etrafındaki malzemeyi keşfetmesiyle öne çıkmıştır. Seramiğin ilk hammaddesi balçık olarak bilinen, çok ince taneli koyu kıvamlı çamurun yapılan sepetler üzerine sıvanması ve insanoğlunun bu çamuru kullanarak formlar yaratmasıyla hayata geçmiştir. Ateşle buluşan balçıklı formların pişirilmesi, sertlik ve dayanıklılık kazanması sonucu o dönemde kullanılan seramiklerin günümüze ulaşması sağlamıştır. Yaptığı formlara eliyle biçim kazandıran insan, zamanla dokusal bir renk katmak adına çanakların üzerini parmak bastırarak, kazıyarak süslemiş sonradan doğadaki renkli topraklardan yararlanarak astar tekniğine sahip yöntemler geliştirmiştir. Seramik formlar üzerine renkleriyle dokusal bir hareket katan ve seramiğin su geçirmezliğini artırarak camsı bir yüzey elde edilmesini sağlayan sır ise; odun ve benzeri organik maddelerin küllerinin pişme aşamasında seramik çamuru üzerinde etkiler bırakması, renkli yüzeyler elde edilmesiyle oluşmuştur.

İlk seramik ürünler çanak çömlek olarak adlandırılan kap kaçaklar türünde günlük yaşantıyı kolaylaştıracak formlar iken toplum bilincinin oluşmasıyla birlikte insan dini ritüelleri, gelenek ve görenekleri için farklı boyutlarda seramikler üretmeye başlamıştır. Ölümlerin küllerinin saklandığı "urne" olarak adlandırılan küplerden, kulplu çömleklere ve su kaplarına kadar seramik malzemeler yaşantının bir parçası haline gelmiştir. Dünyanın birçok yerleşkesinde sağlamlığı ve dayanıklılığıyla seramik tarihe ışık tutmaktadır. Arcasoy ;

Seramiğin ateş ile olan ilintisi çok önemli olduğundan, ancak ateşin bulunup kullanılmasından sonraki tarihlerde seramik yapılabilmektedir. İlk seramiğin yapılan incelemeler sonucu, M.Ö onuncu ve dokuzuncu binlerde üretildiği saptanmıştır. En eski ve önemli seramik buluntulara Türkistan'ın Aşkava bölgesinde (M.Ö 8000) , Filistin'in jericho bölgesinde (M.Ö 7000) , Anadolu'nun çeşitli höyüklerinde (Örneğin Hacılar, M.Ö 6000) ve Mezopotamya olarak adlandırılan Dicle - Fırat nehirlerinin arasında kalan bölgelerde rastlanmıştır. (Arcasoy,1983, s.1)

Dünyanın farklı bölgelerinde ve farklı zamanlarda birbirinden habersiz toplumlar kilin gizemini çözmüş, hayatının bir parçası haline getirmiştir. Asırlarca gelişen, bilinçlenen, doğadaki yerini bulan insan, toplumdaki yerini farklılaştırmak ya da

yaşadığı dönemin sıkıntılarını anlatmak için sanatı bir aracı olarak görmüş, sınırlı benliğini sanatla yeniden var etmeye koyulmuştur.

Seramik ise malzeme olarak esnekliği ve anlatılmak istenen dili yakalamasıyla sanat dalında çokça yer bulmaktadır. Bugün seramikte kullanılan kil malzemesinin yanında ona renk katmak, formlar üzerinde dokular yaratmak ve pişirme aşamasında istenilen görüntüyü elde edebilmek için birçok yardımcı malzeme kullanılmaktadır.

Doğayı bir betimleme olarak sanatın birçok alanında taklit eden sanatçılar, seramik sanatında da doğada gördükleri, algıladıkları renkleri biçimleri formlar içerisinde bir aracı olarak kullanmışlardır. Doğada algıladığımız her nesne sadece biçim olarak değil sahip oldukları dokusal ifadeleriyle de sanata farklı boyutlar kazandırmıştır. Bugün doğadan ilham alan birçok sanatçı bir ağacın kabuğunu, bir denizin dalgasını, bir hayvanın sahip olduğu dış dokusunu ya da doğada gördüğü renk skalasından esinlenerek eserlerine yeni yorumlar katmışlardır.

2.2.1. Füreya Koral

Çağdaş Türk seramiğinin öncüsü ve Türkiye'nin ilk kadın seramik sanatçısı Füreya Koral İsviçre'de seramikle tanışarak Türkiye'de ilk seramik atölyesini kurmuştur. Doğu ve batı kültürünü eşsiz bir şekilde sentezleyen Füreyya Koral kilden motiflere, pişmiş topraktan eşyalara ve özellikle çini süslemelerine önem vermiştir. Seramiğin ana malzemesi kili; kendi dünyasını yaşamak, dünyayı ifade etmek ve kendine özgün yorumlarını yaratmak için bir aracı olarak görmüştür. Yaptığı panolar üzerine (şekil 25) hayranlık duyduğu Kütahya yeşili, kiremit kırmızısı ve Akdeniz mavisi renklerini eserlerine ustalıkla işlemiş ve yarattığı renk dokusu kil malzemesini tamamlayıcı bir etki yaratmıştır.

Şekil 25. Ankara Anafartalar çarşısında yer alan seramik panosu

2.2.2. Anne Goldman

Amerikalı seramik sanatçısı Goldman eserlerini, doğadaki kayalar, taşlar, iç ve dış kuvvetler ile oluşan kanyon ya da kağıt gibi ince üst üste sıralanmış kil taşlarının şekillerinden, kısaca doğada yer bulan inorganik yapıların görünüşleri eserlerinin ilham kaynağı olmuştur. “Wind Drift Vase” adlı eserini (şekil 26) Utah çöllerine yaptığı ziyarette rüzgar ve yağmurların etkisi altında kalarak şekil alan dalgalı kumtaşı oluşumlarından esinlenerek üretmiştir. Doğadaki inorganik yapılar Goldman’ın seramiklerinde yeni bir dil kazanmakta, belirli yöntem ve tekniklerle tornada şekil verdiği formlarını seramiğin en önemli malzemesi sır ile birleştirerek biçimin dışında renklerle de dokularını zenginleştirmektedir. Goldman doğanın izlerini seramik formlara yansıtmasını; “Doğa mükemmeldir. Oluşumlar, mağaralar, taşlar- orada, buldukları yerdedirler. İfade etmeye çalıştığım şey, bu dünyanın güzelliğine duyduğum sevgi ve saygıdır. Kil benim dilimdir.”⁷

⁷ Goldman, Anne. Anne Goldman Ceramis. Kişisel Web Sayfası. 17 Şubat 2018

<http://www.annegoldmanceramics.com/altprofile.html>

Şekil 26.

Anne Goldman, "Wind Drift Vase"

2.2.3.Amy Kennedy

Avustralya' da yaşayan seramik sanatçısı doğal dünya da var olan, karmaşık ve zarif yapılardan esinlenerek eserlerini işlemektedir. Etrafımızda gördüğümüz gizemli materyallerin hareketli ve merak uyandıran dokularını çalışmalarına aktarmaktadır. Seramik yüzeylerde yarattığı bu doku etkisi, kağıt gibi ince yapraksı birimler yan yana geldiğinde bir bütünü oluşturur ve elde ettiği katmanlı yüzeylerde doğadaki enerjiyi, hareketi canlandıran nitelikleri yakalamaya çalışır. Eserlerini yaratma sürecinde seramik çamurunu çok ince plakalar yaparak kurutur ve kuruttuğu ince yaprakları belli teknik ve yöntemler kullanarak birleştiren sanatçının yarattığı kıvrımlı dokular doğa betimlemelerinden izler yansıtır.

Şekil 27. Amy Kennedy "Ceramic"

2.2.4. Zhao Meng

Zhao Meng Amerika'da yaşayan Çin'li bir sanatçıdır. 2005 yılında Harvard Üniversitesinde geleneksel çin fırça boyaması ve kil yüzey tasarımı dersleri vermiştir. Çin kültürünü ve ritüellerini seramik formlarına işlemektedir. İki farklı kültüründe içerisinde yaşam bulan sanatçı geleneksel ve çağdaş arasında bir köprü arayışında olup doğu ve batı kültürünü bir araya getirme sürecini eserlerine yansıtır. Yalnız Zhao Meng'in eserlerini tanımadan önce içerisinde yaşadığı ve eserlerinde bir ritüel olarak kullandığı Çin dini geleneğine ait orijinal bir öğreti olan Tao felsefi düşüncesini tanımak gereklidir. Çin felsefesinde bir metafor olarak kullanılan taşların hikayesi Tang Hanedanına kadar uzanmaktadır. Bu görüş düşüncesini Taoizm'in kurucusu olan Çinli filozof Laozi'nin " Tao Te Ching " adlı eserinden almaktadır. Taoizm ;

Dış dünyadaki nesnelere gerçek olmadığını savunan bir görüştür. Taoizm M.Ö 6.yüzyılda Lao-tse tarafından kurulmuştur. Bu görüşe göre her şey tao'dur. Taodan akar taoya döner. Bu anlayışa göre tao evrendeki düzendir. Tao kendiliğinden var olmuştur. Betimlenemez, nesnesiz,

cisimsiz, sonlu ve sonsuz olan akıldır.”⁸ felsefesini içinde barındıran çin toplumu için doğanın gücünün gizli bir etkisi vardır.

Metafizik içerikli öğretiler bu geleneğin önemli bir unsudur. Doğa, yeryüzü, su, ateş ve havadaki unsurların, birbirleriyle rekabet etmek yerine birbirini tamamlayan öğelerin bir araya gelmesiyle ilişkilendirilerek hepsinin değiştiğini ve birinin diğerine dönüştüğü düşünülmektedir. Su kavramının taoizm’de her şeye hayat veriyor olması onu en yüce olarak görmelerini sağlamıştır.

Zhao Meng’de Taoizm sanatından etkilenmiş, doğallığı ve aynı zamanda bir figür gibi duran taşları, doğadaki bir güç olarak görmüştür. Suların taşlar üzerinde dalgalanmalar meydana getirmesinden etkilenen sanatçı, onları yeniden taklit etmenin yanında seramiğin de malzeme olarak doğaya yakın olmasıyla ilişkilendirerek eserlerini bununla birleştirmiştir. Seyirciye hayal kurmayı ve özgün düşüncelerini harekete geçirerek onları dizginlemeyi amaçlamıştır. Seramikte önem verdiği ise kil ve sırlarla biçim ve dengeyi, yüzey ve doku sınırlarında test ederek bir nehirde üst üste duran taşlar (şekil 28) gibi Tao felsefesinin antik paradigmalarını keşfetmektir.

Zho taş formları yaratmasının sebebinin; güzel ve doğal formlara bağlı ve onların doğadan olmalarına bağlamaktadır. Tai gölünden taihu taşlarını tanımlarken; “Tai gölünün altında geliyor ve bu nedenle büyük ölçüde sudan oluşuyor.” Yüzey girintilerini ve pürüzsüz kayaların inceliğini bir kişinin beline benzetiyor. Zarif ve güzel görünen bu yapılar aynı zamanda bir zıtlık içermekte, delikler izleyicinin içinde yürüyebiliyormuş gibi hissetmesine sebep olmaktadır. Tamamen temsili olmadığını dile getiren Zhao için kayalar kendiliğinden soyut ve modern bir görüntüye sahiptirler.

⁸ YILDIRIM, Ömer. (2005). “Taoizm (Taoculuk) Nedir, Ne Demektir?”. Felsefe. Felsefe.gen.tr 23 mart 2018 http://www.felsefe.gen.tr/felsefe_akimlari/taoculuk_taoizm_nedir_ne_demektir.asp

Şekil 28. Mürekkep Olmayan Kaya, 2016

2.2.5. Tuğrul Emre Feyzoğlu

Anadolu bulunduğu bölge itibariyle jeolojik yapılaşmaları halen devam eden bir bölgedir. Bunlar arasında oluşumları en dikkat çeken, volkanik tüflerin sular tarafından aşınmasıyla biçim kazanan Kapadokya Peribacalarıdır. Bugün birçok sanat dalına esin kaynağı olan doğal yapıları seramik sanatçısı Feyzoğlu (1998, s.42) eserlerine aktarıırken onları; “nesnel birer mitin gerçekleşmesi ” olarak görmüş ve bu oluşumların “insan kadar yalnız ve tek her bir yapının birbirinden bağımsız olarak farklı yaşantılar içerisinde yer bulduğu” düşünülerek hikayeleştirmiştir. Seramik malzemesinin esnekliğini kullanarak Peribacalarının biçimlerini (şekil 29) soyut bir dille ifade edilmiştir.

Şekil 29.

“ Üç Güzeller”

2.2.6. Akira Satake

Akira Japonya'nın Osaka şehrinde doğmuş ve 1983'ten beri Amerika'da yaşayan bir seramik sanatçısıdır. Eserlerinde doğanın kendi döngüsüyle rastgele oluşturduğu yani; toprak kaymalarının neden olduğu kaya oluşumları, rüzgarlar tarafından taşınan kumulların şekil aldığı soyut biçimlerin yanı sıra, eski bir evin duvarındaki çatlaklar sanatçının formlarında (şekil 30) izler taşımaktadır.

Şekil 30.

"Tanka"

2.2.7. Eleanor Lakelin

Doku plastik sanatlar üzerinde malzemenin etkisine artistik bir ifade kattığı ve onu görsel açıdan zenginleştirdiği gibi bunun dışında doğal malzemeler üzerinde de etkisi göz alıcılık yaratabilmektedir. İngiliz sanatçı Elanor uzun bir süre geleneksel ahşap işleme tornası üzerinde modern teknikler ve aletler kullanarak yılın farklı zamanlarında yetişen Meşe, Kül ve Sedir gibi ağaç türlerini toplayıp biçimlendirerek, ahşabın doğal büyüsunü sanatsal bir ifade biçimine dönüştürmüştür. (şekil 31) Magma akıntılarının ani soğumasıyla meydana gelen bazalt sütunlarının dokularını, organik bir malzeme olan ahşapla buluşturan sanatçı; Malzemenin içinde var olan organik kaosu ortaya çıkarmak için ahşap üzerine oyma ve kumlama yoluyla doku katmanları oluşturmuştur. İnorganik yapıların belli faktörler altında aşınmasıyla üzerinde tabakalaşan çatlaklar meydana gelmesi ve doğal damar formlarını eserleri üzerinde keşfetmek için yüzey şablonları kullanmıştır. Formların içine kazınmış şekiller, ritim ve hareketi vurgulamak için kıvrımlı desenler yaratarak zamanın geçişine bir gönderme yapmaktadır.

“... kendi başımızın ötesinde, kendi büyüme öykülerimiz ve kendi kendimizin ötesinde yüzyıllar boyunca mücadele eden, yaşayan nefes alan bir madde olarak ahşaba hayran kaldım. Özellikle organik kargaşa ve yaşanmış odunların yaratıcı olanaklarından ilham alıyorum. Hatta yüzyıllardır strese ve iyileşme mekanizmasına bir tepki olarak nadir, gizemli ve güzel bir doğa eylemidir. Dokunuşları ve bize dokunan nesnelere, ahşabın elementel ve duygusal bağımızı ve dünya ile olan ilişkimizi hatırlatan nesnelere haline geliyorlar”.⁹

Şekil 31.

“Zaman Ritmi”

2.2.8. Mary Bauermeister

Bir diğer doğal nesnelere çalışan ve bunlarla taş resimleri yaratan sanatçı ise Mary Bauermeister'dir. Sık sık kum, taş ya da petek gibi doğal malzemelerle çalışan sanatçı 1963'te Sicilya'da bir kumsalda keşfettiği yassı taşların şekil ve renklerinden etkilenerek, taşları boyutlarına göre panellere ayırmış kontrplak üzerine bir döngü şeklinde dizerek ilk taş resmini yaratmıştır. (Şekil 32) Doğal

⁹ LAKELİN, Eleanor. (Temmuz 2017). Eleanor Lakelin, Maker in wood. Kişisel Web Sayfası. 28 Şubat 2018.

<http://eleanorlakelin.com/journal>

süreçlerin arasındaki matematiksel ilkeleri eserlerinde konu edinen sanatçı aynı zamanda cam lensler, prizmalar ve mercek kutuları yaratarak küresel biçimleri anlatan nesnelere, yıldızlar ve gezegenleri konu alarak doğanın güzelliklerini anlatmak için sanatı bir aracı olarak görmüştür.

Şekil 32.

Taş Dokusu, Meditasyonlar, 1980

2.2.9. Honore Daumier

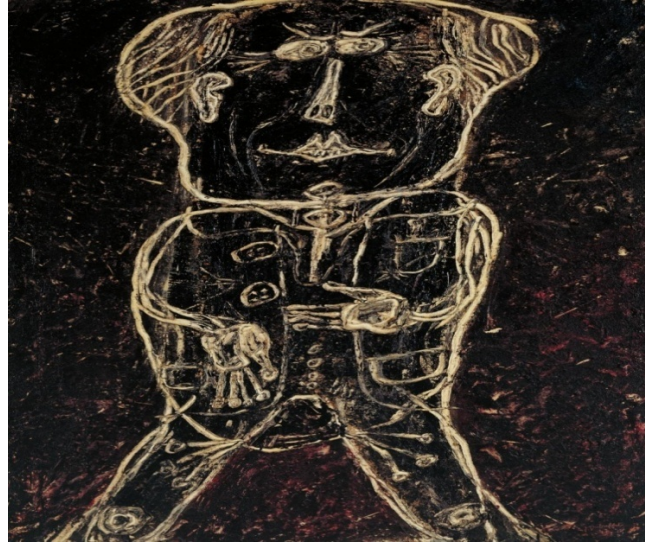
Doku kavramını eski ve modern heykeltçilerde eserlerinin yüzeylerini ifade etmek istedikleri fikirlere yansıtmakta kullanmışlardır. Eski çağlardan beri doku sadece heykeller üzerinde saç, beden ya da elbise gibi elemanları ayırıcı bir faktör olarak kalmamış, taş yüzeylerinin bütününe canlılık etkisi vererek, hayat ve gerçeklik etkisi yaratmak için de kullanılmıştır. 19. Yüzyıl sanatçısı Honore Daumier heykel çalışmalarında, heykellerinin (şekil 33) ifadelerini realist bir şekilde işlemek için doku elemanını keşfetmiştir.

Şekil 33.

Heykel Dokusu

2.2.10. Jean Dubuffet

Fransız Sanatçı Jean Dubuffet resim anlayışında renklerle dokuyu yaratmasının yanı sıra farklı materyaller ile etkileşim kurarak resim sanatını geleneksel estetik kurallarının dışına taşmıştır. Resimlerinde insan figürlerini konu alan sanatçı aynı zamanda toplum tarafından dışlanmış olan yaşlılar, akıl hastaları, mahkumlar ve çocukların yaptığı resimlere ilgi duymaya başlamıştır. Dışavurumcu bir anlayış tarzıyla ele aldığı resimlerinde (şekil 34) kum, çakıl, çimen ve yaprak gibi malzemeleri yağlı boya ile karıştırarak kalın bir şekilde tuvallerine uyguladıktan sonra rölyef yapar gibi kalemle kazıyarak derinlik ve doku kazandırmıştır.

Şekil 34. Mösyö Plume 1947

2.2.11. Jane Jermyn

İrlandalı sanatçı Jermyn eserlerinin ilham kaynağı doğal dünyanın kendisidir. Doğanın hareketleri sonucunda biçim kazanan kayalar, taşlar bunun yanı sıra canlı ya da cansız varlıklar üzerindeki dokuları soyut bir dille ele aldığı seramik formlar (şekil 35) üzerine yansıtmaktadır.

Şekil 35. Tuhum formu, 2016

3.BÖLÜM

KİŞİSEL UYGULAMALAR (Zamanın Ritmi)

Kişisel uygulamalar bir bütün olarak ele alınmış ve bu bütünlük doğadaki farklı biçimleri konu aldığı gibi eserler üzerinde de farklı form ve şekiller yaratılarak anlatılmıştır. Doğada oluşum gösteren her yapı renk, biçim, şekil olarak birbirinden farklı değerlere sahiptirler. Sahip oldukları şekillerinin yanı sıra değer kazandıkları dokuları da farklı etkenler altında kalarak oluşmuşlardır. Bu aşamada yeryüzü tarihinden kesitler sunan bu çalışmada, her form uzun bir tarihe sahip olduğu için “Zamanın Ritmi” olarak değerlendirilmiş, biçimlerinin yanında sahip olduğu dokularıyla da anlatılmak istenen düşünceyi vurgulayarak eserler farklı isimler altında şekil bulmuştur.

Çalışmaların tümü elle şekillendirme ile meydana getirilmiştir. Yeryüzü üzerindeki yapıların dilini anlatmak için eserler üzerindeki dokular, eserin bütününe kaplamadan, doğadaki görünülerden kesitler alınarak formlara uygulanmıştır. Dokular sadece hissettirdikleriyle değil aynı zamanda renkleriyle de bizde uyandırdığı haz duygusuyla ön plana çıkmaktadır. Bu aşamada bir dağın eteklerine doğru bakıldıkça renkleriyle de ilham kaynağı olan yapılar seramik formlar üzerinde sır malzemesiyle bütünleştirilerek aktarılmıştır.

Çalışmaları sırla bütünleştirirken doğadaki farklı renklerin düzenli, düzensiz geçişlerini formlarda yansıtmak için Sır içi Lüster tekniği kullanılarak mat ya da parlak yüzeyler elde edilmiş, eserler soyut bir ifade kazanmıştır.

3.1. Uygulama-1 (Es-in-ti)

Tafoniler yeryüzündeki kayaların yüzeyinde oyuk biçiminde oluşan bir aşınma şeklidir.

Üç farklı formun isminin Es-İn-Ti olması ise tek tek hecelerin anlamlarının dahi bütün cümleyi ifade etmesi ve eserin oluşum özelliği ile bağdaşmasından kaynaklıdır. Bu aşamada Esinti kelimesini hecelere ayırdığımız zaman;

Es; notada bir duraklama zamanını gösteren işaretin adı. İn; kavuk. Ti ; Borozanın çıkardığı ses anlamına gelmektedir.

Bir rüzgarın bir kaya üzerine değdiği zaman kayanın üzerinde oluşan kavukların ya da oyukların üzerinde çıkardığı ses bir müzik gibidir, bizde oluşturduğu ve eserde yer bulan görünüm ise anlatılmak istenen şeyle birleştirildiğinde zamanın durulduğu anı içermektedir.

Es-in-ti çalışmaları birkaç farklı versiyonda kendini tekrarlamış, doğadaki tafoni oluşumlarını anlatmaktadır.

Es-in-ti-1

Boyut: 26x24x25.

Elle Şekillendirme, 2018.

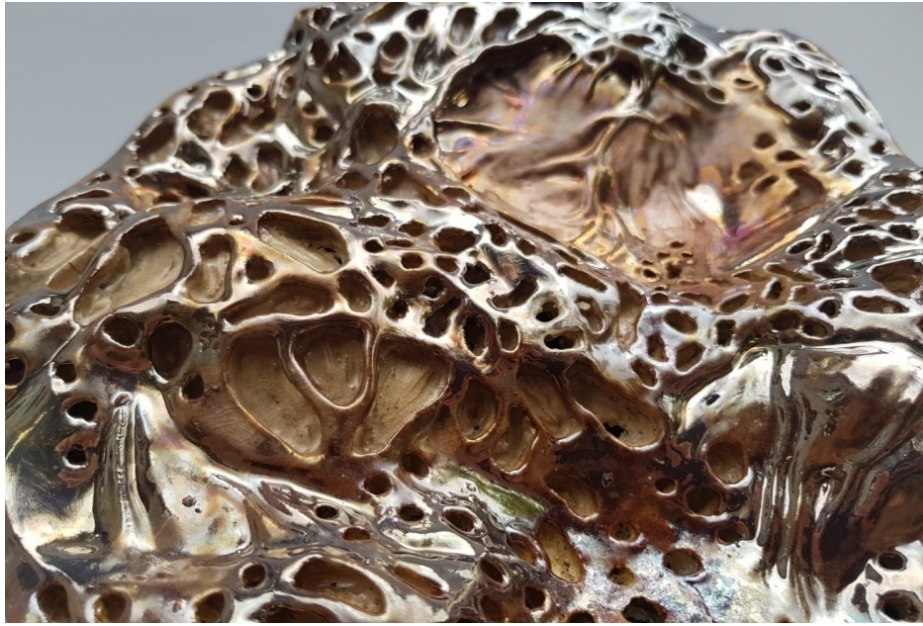
Bu eserde tafoni oluşumları yüzeyin tamamına hakim olmamıştır. Tam bir küre olmayan yuvarlak formların içerisinde fışkıran dokular, inorganik yapılardaki damar oluşumlarından kesitler alınarak eser üzerine uygulanmıştır.

Es-in-ti 1'de istenilen görünümü elde edebilmek için; bisküvi pişirimi, mat sır uygulaması ve sır içi lüster olarak 3 farklı pişirim uygulanmıştır. Dokular üzerinde elde edilen altın görümlü sır, doğada milyonlarca yıllık evrimin sonucuyla oluşan değerli madenlerin kazanmış olduğu renkleri, doğanın iç bünyesinden fışkıran kütleye birleştirerek eserin ifadesini güçlendirmiştir.

Şekil 36.

Es-in-ti 1, 2018.

Şekil 36.Ayrıntı

3.2. Uygulama-2 (Es-in-ti 2)

Boyut: 27x20x16.

Elle Şekillendirme, 2018.

Es-in-ti serisinin devamı olarak form daha daralaşmıştır. Elde edilen sırlı bünye tek bir renk ile değil, renk çeşitliğiyle dokuların üzerine hareketlilik katmıştır. Mat sır uygulamasından sonra istenilen görünümü elde edebilmek için iki defa lüster pişirimi uygulanmıştır. Üç saatte 1000°c ısıya ulaşıldıktan sonra soğuma aşamasında 600°de redüksiyon yapılarak istenilen sonuca ulaşılmıştır.

Şekil 37. Es-in-ti 2, 2018.

Şekil 37.Ayrıntı

3.2. Uygulama-3 (Es-in-ti 3)

Boyut: 35x24x10.

Elle Şekillendirme, 2018.

Geçmişte birleşik olup, günümüzde farklı sebepler ile birbirinden ayrılmış olan iki dağın, benzer görüntüye sahip olmaya ve birbirlerine dair izler taşımaya devam ederler. Bu çalışmada da iki form tek bir bünyeyi temsilen ikiye bölünmüştür. Sır içi lüster tekniği uygulanan formda doğanın renklerine yakın yüzeyler elde edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 38.

Es-in-ti 3, 2018.

Şekil 38. Ayrıntı

3.3. Uygulama-4 (Aç kapıyı Gir İçeri-1)

Boyut: 32x19x17. (Kahve Rengi)

Elle Şekillendirme, 2018.

Boyut: 33x19x17. (Beyaz)

Elle Şekillendirme, 2018.

Yeryüzünün üst kısmında hayat bulan yapılar kadar, yerkürenin iç kısmında da birçoğu hala keşfedilmemiş doğa harikaları olan oluşumlar mevcuttur. Mağaralar yerin derinliklerinde oluşan bazen akarsuların aşındırmasıyla, bazen yanardağlardan çıkan lavların ya da buzulların oluşturduğu birçok etkenle oluşan yapılardır. Bugün üzerinde dolaştığımız yerkürenin derinliklerine inildiğinde bizi şaşırtmaya devam etmektedirler.

Mağara oluşumlarından etkilenerek yol alan bu çalışmalar dokusal yönüyle üç farklı form içerisinde şekillendirilmiştir. Formların içerisindeki sarkıt ve dikit olarak adlandırılan ince çubuklar, tellerin üzerini çamurla örterek elde edilmiş böylece ince parçaların kırılabilirliğinin daha az olması sağlanmıştır.

Şekil 39.

“Aç kapıyı Gir İçeri”, 2018.

Şekil 39. Ayrıntı

Şekil 39, Ayrıntı

3.4. Uygulama-5 (Aç kapıyı Gir İçeri-2)

Boyut: 20x19x4. (sol)

Elle Şekillendirme, 2018.

Boyut: 22x21x5. (sağ)

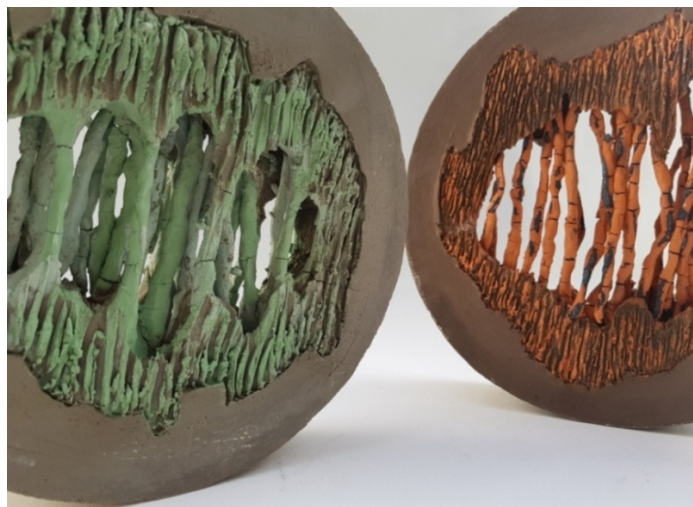
Elle Şekillendirme, 2018.

Mağara görümlerinden etkilenerek şekil alan geometrik formlar, doğadaki altın orana sahip her şeyin bir düzen içerisinde olduğu düşünülerek, bu düzeni bozmadan seramik eserlerde yansıtılmaya çalışılmıştır. İnce çubuklar bir araya getirilirken teller üzerine çamur örtülerek kurutulmuş, böylece dokuların bünyeden ayrılmadan sabit kalması sağlanmıştır.

Şekil 40.

“Aç kapıyı Gir İçeri-2”, 2018.

Şekil 40 Ayrıntı

3.5. Uygulama-6 (Aç kapıyı Gir İçeri-3)

Boyut: 23x23x5.

Elle Şekillendirme, 2018.

Çalışmalarda direk doğayı birebir taklit etmek yerine her oluşumdan bir parça alınmış, bu parçalar formlar içerisine sıkıştırılmıştır. Doğadaki jeolojik oluşumlar çevre ve iklim koşulları faktörleri etkileri altında kalarak anlam verilmeyen soyut biçimlere bürünürler. Doğa (dağlar, taşlar ya da mağaralar) kendi bünyesi içerisinde soyut yapılarıdır.

Resim 41.

“ Aç kapıyı Gir İçeri-3”, 2018.

Şekil 41 den farklı düzenleme

Şekil 41 Ayrıntı

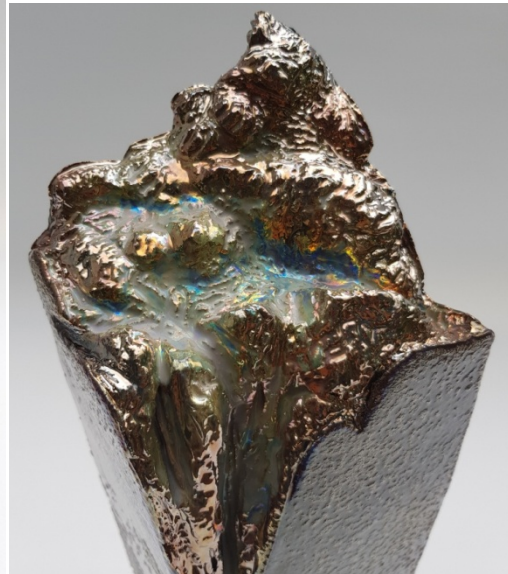
3.6. Uygulama-7

Boyut: 43x11x11.

Elle Şekillendirme, 2018.

Dağlar dünyanın tektonik plakalarının hareketleriyle oluşmuş olsa da bazıları volkanik faaliyetler ve erozyonlar sonucunda oluşmuştur. Yolculuklarımızda çevremizde gördüğümüz dağ oluşumları bizde hayranlık ve merak hisseleri uyandırmaktadır.

Çalışmada yaşadığımız şehir düzenindeki binaların kazanmış olduğu genel formlar içerilerine sıkışmış bedenlere bir gönderme olarak ele alınmıştır. Yaşadığımız çevreyi kendi elimizle farklılaştırdığımız, olan biçimlerinden göze estetik gelmeyen kütleler içerisine sıkıştırdığımız gerçekliğinden yola çıkılmaktadır. Bu anlamda dikdörtgen biçiminde ele alınan eserin içinde sıkışan dağ görüntüsü doğadaki daralmış alanları temsil etmektedir.

Şekil 42. Uygulama-7, 2018.

Ayrıntı.

3.7. Uygulama-8

Boyut: 46x11x11.

Elle Şekillendirme, 2018.

Bu çalışmada uygulama 7 de olduğu gibi daralmış alanları temsilen yapılan, binalar içerisine sıkışmış yaşam alanları anlatılmaktadır.

Şekil 43. Uygulama-8, 2018.

Şekil 43, Ayrıntı.

3.8. Uygulama-9

Boyut: 32x19x17. (sol)

Elle Şekillendirme, 2018.

Boyut: 33x19x17. (sağ)

Elle Şekillendirme, 2018.

Peribacaları oluşumları ülkemizde her ne kadar Kapadokya ile bağdaşmış olsa da farklı illerimizde de oluşumları devam etmekte olan yapılar mevcuttur. Vadi yamaçlarından inen sel sularının ve rüzgarların tuf yapıları aşındırmasıyla oluşan Peribacaları, doğanın eliyle oluşmuş sanat eserleridir. Birçok sanatçının eserine konu olan bu oluşumlar çok farklı şekillerde ve biçimlerde yorumlanmıştır. Bu çalışmada ise; seramik sanatında çoğu zaman görmeye alıştığımız testi formlarını, olağan dilinin dışına taşıyarak ilham alınan objenin dokusunu, niteliğini yakalamak ve anımsatmak önem taşımıştır.

Şekil 44.

Uygulama-9, 2018.

Şekil 44. Ayrıntı

Şekil 44. Ayrıntı

3.9. Uygulama -10

Boyut: 40x17x13.

Elle Şekillendirme, 2017.

Çoğu zaman doğada farklı biçimlere rastlarız, bunlardan bir tanesi de bazı kayaların kağıt gibi ince üst üste yığılmalar şeklinde olanlarıdır. Suyun, rüzgarın hareketini ve enerjisini hissettiğimiz bu yapıları, seramik formlar yüzeyine aktarırken aynı enerjiyle yola çıkılarak form üzerinde devamlılık sağlanmıştır. Her birim ayrı bir şekilde kurutulduktan sonra yan yana getirilerek bir bütünü oluşturmuştur.

Şekil 45.

Uygulama-10, 2016.

3.10. Uygulama -11

Boyut: 20x20x23.

Elle Şekillendirme, 2018.

Suyun ve rüzgarın hareketiyle şekil kazanan kayaların biçimlerini seramik forma aktarırken, yaratılan formdan çok doku etkisi ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu aşamada kağıt gibi ince acılan kil, tek tek birimler olarak bir araya getirilmiş, siyah ve beyaz kil ile zıtlık yaratılarak eserin doku etkisini ön plana tutmak amaçlanmıştır.

Şekil 46.

Uygulama-11, 2018.

SONUÇ

İnsandan önce ve sonra doğa var olmaya devam etse de onu anlamlandıran ve ona anlam katan insandır. Doğayı kendi içgüdüsel hazzıyla yorumlayan, yorum kattığı şeyleri yeniden yaratmakla mutluluk duyan insan için, doğadaki oluşumlar ve onlara ait olan dokular insanlığın yaşam alanında hep var olmaya devam edecektir.

Kendi elimizle bedenimizi sıkıştırdığımız binaların içerisinde bir yerlerde doğaya duyulan özlem arzusu ile gerçekleşen araştırma sürecinde, doğanın kendi evrimi ve değişen yapısıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu alanda çalışan birçok sanatçı, düşünür ile ilgili araştırmalar yapılmış bu düşünceler ışığında farklı fikirlerle çalışma şekillendirilmiştir.

Asıl olarak inorganik yapılar üzerindeki dokusal nitelikler ve bunlara neden olan etkenleri konu alan bu çalışmada, doğanın değişim sürecinde varlıklara biçimsel ifade özelliğini katan dokulara değinilmiştir. Bu süreçte doğanın kendisini ve izlerini sanata katma çabasıyla, düşünen ve gelişen insanın yaratım süreci ele alınmıştır.

Doğadaki her canlının birer altın orana sahip olduğu bilinmektedir. Bize hoş, estetik gelen nesnelerin, varlıkların bizi kendine çekmesinin sebebi de bu bağlamda gerçekleşmektedir. Geometrik yapılar içerisinde yer alan seramik formlar da bu düşünceyi biraz da olsa içerisinde barındırmış, yapılan formlar çok da uç noktaya kaçmadan, kilin doğasını değiştirmeden biçimlendirilmiştir. Baktığımızda eserin toprakla şekil kazanmış olduğunu hissettirmek önem taşımıştır.

Çalışmalar üretilirken yapıların inşa süreci fiziksel olarak tıpkı doğadaki gibi onunla iletişime geçen izleyici arasında meditasyon etkisi yaratarak doğanın içinde bir yerlerde yeniden var olma, özlemini pekiştirme duygusu önemsenmektedir. Bu aşamada yapılan formaların dış yüzeylerinde daha pürüzsüz alanlar inşa etmek için beyaz ve siyah kil kullanılmıştır. Bazı aşamalarda beyaz ve siyah çamur farklı yüzeylerde birleştirilerek zıt renklerin birbirine kattığı görsellikten yararlanılmıştır. Kilin ince kullanılması nedeniyle

kurutma, fırınlama aşamasında çokça zorluklarla karşılaşmış olursa da bu etkiler sürecin bir parçası olarak alınmıştır.

Eserlerin ifadelerini derinleştiren dokular, birbirine eş birimlerin yan yana gelmesiyle bütünleşmiştir. Dokuların izlerini yok etmemek, yapılan anlatımın içeriğini farklılaştırmamak adına bünyeye en uygun sırtı bulmak için eserler üzerinde farklı pişirim teknikleri uygulanmıştır. Sırsız olan yüzeyler ise içerlerindeki doku etkisini yitirmemek amacıyla kendi yakaladıkları ışık ve gölgeyle durağan bir görünüme kavuşturulmuştur.

Doku elemanının doğada her zaman var olacağı ve sanata yön vereceği bir gerçektir. İnsanın, doğanın kendi koşulları içinde var ettiği dokuları sanata yansıtması tarihsel süreçle her ne kadar değişime uğrasa da doğa sanata esin kaynağı olacaktır.

Yapılan araştırma çalışmalarında doğa tarihi ve jeolojik evrimleşmelerin senteziyle incelemeler yapılarak sonuca ulaşılmış ve eserler bu alanda biçim kazanmıştır. Elde edilen bilgilerle bütün bu düşüncelerin ışığında doğadaki inorganik yapıların kendine özgü yalın biçimleri uygulamalara yansıtılmaya çalışılmıştır. Geçmişten bugüne yeryüzünün değişen yapısıyla ortaya çıkan jeolojik yapılar üzerindeki dokuların niteliğini de elde edilen bilgi birikimiyle pekiştirilerek uygulamalar içerisinde hayat bulmuş ve geleceğe kalmasını desteklemek amacıyla sanatsal bir dille geliştirilmiştir.

KAYNAKÇALAR

- ATALAYER, Faruk. (1994) "Temel Sanat Öğeleri" Anadolu Üniversitesi Yayınları. No:769 Eskişehir. Sayfa:195
- ARCASOY, Ateş. (Mart 1983) " Seramik Teknolojisi" Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. Yayın No: 2 İstanbul.
- BAŞKAYA, Fikret (Editör). (Aralık 2005) "Özgür Üniversite Kavram Sözlüğü-Söylem ve Gerçek" Maki Basın Yayıncılık, Ankara.
- BOURDIEU, Pierre. (1999). (çev: Necmettin Kamil Sevil). "Sanatın Kuralları". YKY yayınevi. İstanbul.
- DORSAY,Atilla. (2 Temmuz 1976). "Sokağa İnen Estetik". Milliyet Sanat Dergisi. İstanbul. Sayı:191. sayfa:17.
- F.HEGEL,Georg Wilhelm. (Kasım 1994). (Çev.Taylan Altuğ_Hakkı Hünler), "Estetik, Güzel Sanatlar Üzerine Dersler", Payel Yayınları:107, İstanbul.
- FEYZOĞLU, Tuğrul Emre. (1998) "Peribacalarının Özgün Form Olarak Seramiğe Yansıması". Yüksek Lisans Sanat Eseri Raporu. Ankara.
- FISCHER, Ernst. (1974) "Sanatın Gerekliliği", Konuk Yayınları, İstanbul.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan. (1982). "Felsefe Sözlüğü" Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Nurdan, i., Selim, i., (Temmuz 2010). Taşların Dili, "Bir Yol Hikayesi". Tübitak Bilim ve Teknik Aylık Popüler Dergisi. Sayı:512. Sayfa:44-46.
- ORANSOY, Lale (2006) "Doku, Strüktür Ve Tekrar İlkelerinin Seramik Alanında Kullanım Olanakları". Sanatta Yeterlilik Tezi. Eskişehir. Sayfa:16
- ÖZÇELİK,Hüseyin. (Mart-Ağustos 2016). "Sanat Röportajı". Seramik Türkiye-Bilim,Sanat,Teknik ve Endüstri Dergisi. İstanbul. No:49. S.83
- KALMIK, Ercümen. (1964) "Tabiatta ve Sanatta Doku (Texture)", İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Kağıt ve Basım İşleri Matbaası. İstanbul.

SALMAN, Canan. (Mayıs 2002). “Suyun Döngüsündeki Oluşumların Seramik Yüzeylerde Yorumu”. Yüksek Lisan Sanat Eseri Çalışması Raporu. Ankara.

TUNALI, İsmail.(1989) “Estetik” Remzi Kitapevi, İstanbul.

TÜZÇET, Önder. (1967) “ Form Ve Doku (Texture) “,İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları. İstanbul.

YETKİN, Suut Kemal. (2007) “Estetik Doktrinler”. Bütün Eserleri:2 ,Palme Yayıncılık, Ankara.

YILMAZ, Mehmet.(2004) “Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı”. Ütopya Yayınevi. Ankara.

TİMUÇİN, Afşar.(2000). “Estetik”, Bulut Yayınları, İstanbul. Sayfa:125

İNTERNET KAYNAKLARI

Çellek,Tülay. (18 Haziran 2003). “Doku” Tülay Çellek Kişisel Web Sitesi. 02 Şubat 2018.

<http://www.tulaycellek.com/tulay/eser.asp?id=249>

Dünya Coğrafyası “Yer Kabuğunun Yapısı” 17 Mayıs 2011 Salı. Giriş tarihi: 02 Ocak 2018

<http://dunyacogrfyasi.blogspot.com/2011/05/yerkabuğunun-yaps.html>

Goldman, Anne. Anne Goldmen Ceramis. Kişisel Web Sayfası. 17 Şubat 2018.

<http://www.annegoldmanceramics.com/altprofile.html>

GÜNDOĞDU, Erdem. Erdem Gündoğdu “Yerkabuğunu Oluşturan Mineraller ve Kayaçlar” pdf sayfa.1 12 Aralık 2017.

http://erdemgundogdu.weebly.com/uploads/5/7/8/3/5783574/2-yerkabuğunu_olusturan_mineraller_ve_kayaclar.pdf

LAKELİN, Eleanor. (Temmuz 2017). Eleanor Lakelin, Maker in wood. Kişisel Web Sayfası. 28 Şubat 2018.

<http://eleanorlakelin.com/journal>

KENNEDY, Amy. Amy Kennedy Kişisel Web Sayfası. 29 Ocak 2018.

<http://www.amykennedyceramics.com/>

MENG, Zhao. (8 Temmuz 2009) . Harvardceramics. 07 Mart 2018.

<https://harvardceramics.wordpress.com/2009/07/08/meng-zhao/>

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (Doğa). 01 Aralık 2017.

<http://www.tdk.gov.tr>

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (Jeoloji). 22 Aralık 2017.

<http://www.tdk.gov.tr>

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (Doku Nedir). 23 Ocak 2018.

<http://www.tdk.gov.tr>

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (İnorganik). 26 Ocak 2018.

<http://www.tdk.gov.tr>

YILDIRIM, Ömer. (2005). "Taoizm (Taoculuk) Nedir, Ne Demektir?". Felsefe. Felsefe.gen.tr 23 mart 2018.

http://www.felsefe.gen.tr/felsefe_akimlari/taoculuk_taoizm_nedir_ne_demektir.asp

Doğadaki Jeolojik Oluşumların Dokusal Özelliklerinin Seramik Form Ve Yüzeylerde Yorumu

Yazar Sema Çetinkaya

Gönderim Tarihi: 06- Ağu- 2018 02:47PM (UT C+0300)

Gönderim Numarası: 987950111

Dosya adı: SEMA_T EZ .docx (10.38M)

Kelime sayısı: 11689

Karakter sayısı: 83390

Doğadaki Jeolojik Oluşumların Dokusal Özelliklerinin Seramik Form Ve Yüzeylerde Yorumu

ORIJINALLIK RAPORU

%**2**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**2**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**0**

YAYINLAR

%**1**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BIRINCIL KAYNAKLAR

1

www.academia.edu

İnternet Kaynağı

%**1**

2

Submitted to Hacettepe University

Öğrenci Ödevi

%**1**

Alıntılarını çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< %1

Bibliyograf yayı Çıkart

üzerinde